БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЁШ ЛЕНИНЧИ

Газета 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган

1990 йил 10 май Пайшанба

№ 89. (13.525). Баҳоси 3 тийин.

• ЎЗБЕКИСТОН ЛКСМ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ОРГАНИ •

Буюк жасоратнинг сўнмас зиёси

Бугун бутун мамлакат нишонлаётган байрам — ҳар бир совет кишиси учун, ер куррасидаги барча софдил кишилар учун энг муқаддас ва энг аҳамиятли байрамдир. Ҳозир, кенг ошкоралик даврида, биз кўпгина тарихий воқеаларга ўзгачароқ қараб, уларни бошқача баҳолай бошладик. Лекин Ғалабамиз буюк ва юксак эди, ҳозир ҳам шундай бўлиб қолаяпти. Чунки унда аскарлик жасорати, лашкарбошилар ва командирлар маҳорати, партизанлар ва яширин иш олиб борганлар матонати, ишчи ва колхозчиларнинг мислсиз оғир меҳнати, зиёлилар ижодий фикрларнинг беназир парвози уйғунлашиб кетган.

Бу байрамни қирқ бешинчи марта нишонлар эканмиз, биз хаёлан гитлерчилар Москва бўсағасида турган қайғули 1941 йилга қайтамиз. Лекин ўшанда ҳам халқимиз Ғалабага ишончини йўқотмаган эди. Ҳатто ўшанда ҳам анъанавий байрам парадини ўтказганмиз, бу парад абадий афсонага айланган.

Кейин урушнинг оғир йилларини бошдан кечирдик. Ниҳоят Ғалаба қозонилди. 1945 йилда Ғалабага ҳам бағишланган ҳарбий парад ўтказилди.

Қизил майдонда парад иштирокчиларни аниқ тўртбурчак шаклида саф тортиб туришибди. Бугунги парад одатдаги парадлардан эмас. Ғалабани қўлга киритганлар, ўз меҳнати билан бу ёруғ кунни яқинлаштирганлар ёш аскарлар билан бир сафда туриб, унда иштирок этмоқдалар. Ғалабанинг 45 йиллигини байрам қилар эканмиз, у оталаримиз ва боболаримизга кўз кўриб, қулоқ эшитмаган даражада қимматга тушганини бир дақиқа ҳам унутмаслигимиз лозим.

Бугун кўпгина уруш ва меҳнат ветеранлари байрам минбарларидан жой олдилар. Меҳнат жамоаларининг, фирқа, совет ва жамоат ташкилотларининг вакиллари, фан ва маданиятнинг таниқли арбоблари улар билан ёнма-ён туришибди. Кўплаб чет эллик меҳмонлар, Варшава шартномаси қатнашчилари бўлган давлатларнинг мудофаа вазирлари совет халқининг жасоратига ҳурмат билдириш учун келдилар.

Мавзолейнинг марказий минбарига М. С. Горбачев, В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, В. А. Крючков, Е. К. Лигачев, Ю. Д. Маслюков, В. А. Медведев, Н. И. Рижков, Н. Н. Слюньков, Э. А. Шеварднадзе, А. Н. Яковлев, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, Е. М. Примаков, Президентлик кенгашининг аъзолари кўтарилишди.

Таниқли совет ҳарбий қўмондонлари ҳам шу ерда туришибди.

Спасск минорасидаги Кремль курантлари ўн марта бонг урди. Фанфаралар бутун жаҳонга «Ҳамма қулоқ солсин!, намойиш бошланди!», деб жар солади. СССР мудофаа вазири Совет Иттифоқи Маршали Д. Т. Язов парад қўмондони генерал-полковник Н. В. Калининнинг рапортини тинглайди. Шундан кейин у қўшинлар олдидан ўтади ва парад иштирокчиларини Ғалабанинг 45 йиллиги байрами билан муборакбод этади. Бунга жавобан уч бора «Ура!» садолари чор атрофни ларзага солади.

Совет Иттифоқи Маршали Д. Т. Язов қўшинлар олдидан ўтиб бўлгач, мавзолей минбарига кўтарилади ва нутқ сўзлайди.

Парад арафасида ушбу репортаж муаллифлари бугунги тантанага қатнашиш шарафига муяссар бўлган фронтчиларнинг кўплари билан учрашдилар. Бошқа масалалар қатори Поклонная тепалигида Ғалаба ёдгорлиги узоқ вақт қурилаётганлигини ҳам муҳокама қилдилар. Ветеранларнинг кўпчилиги дабдабали конкурсларга, лойиҳаларнинг матбуотда зўр бериб муҳокама қилинишига қарши чиқдилар. Трептов паркидаги халоскор жангчи ҳайкалини у ердан келтириб, Поклонная тепалигига ўрнатиш керак, дейишди улар.

Эҳтимол, шундай қилиш керакдир, бу таклифни муҳокама қилса арзийди. Чунки унда чуқур тарихий маъно бор: совет аскари Европани озод қилди ва уйига қайтиб келди.

Ватанимиз ўз ўғил-қизларининг жасоратини доимо муносиб баҳолаб келган. Ажойиб Ғалаба байрами арафасида СССР Президентининг фармонлари чиққанида биз бунга яна бир бор ишонч ҳосил қилдик. Немис-фашист босқинчиларига қарши курашда мардлик ва қаҳрамонлик кўрсатгани учун ўн беш жангчига ўлимидан кейин Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвони берилди. Фронтчилар А. А. Абилов, Э. Л. Бадмаев, Б. Н. Еремин, Н. И. Лазарев, А. В. Мельников, Е. И. Михайлова (Дёмина), Н. С. Степановлар эса Ленин ордени ва «Олтин юлдуз» нишонини шахсан бориб олдилар.

Ҳа, ҳозирги парад кўп жиҳатдан одатдагига ўхшамайди. Унга ветеранлар ҳам, ёш жангчилар ҳам узоқ тайёргарлик кўришди. Уларнинг ҳар бири Қизил майдон бўйлаб атиги 225 қадам қўйди. Аммо бутун дунёнинг нигоҳи уларга тикилган эди.

Минг мусиқа асбобидан иборат ҳарбий музика оркестрининг ўтиши тантананинг муносиб якуни бўлди. Қизил майдондаги Ғалаба байроғи билан шарафланган яна бир парад тарихга айланмоқда.

Қизил майдондаги репортажни ТАСС махсус мухбирлари В. БЕЗБРЕЖНИЙ, М. ЗАХАРЧУК, В. ХРУСТОВ олиб бордилар.

Ғалаба учун жанг қилганмиз

В. И. Ленин номли майдон 9 май куни шаҳар жамоатчилиги вакилларини литавраларнинг гумбурлаши билан эмас, қалбларга етиб борадиган мусиқалар билан кутиб олди. Шаҳар жамоатчилиги вакиллари бу ерга, Номаълум аскар қабрини зиёрат қилиш, мислсиз оғир жангда фашизм устидан Ғалаба қозонган халқнинг сўнмас жасоратини ҳурматлаш учун келишган.

Ўша унутилмас май кунидан буён ўтган 45 йил бу воқеанинг аҳамиятини камайтира олмади. Мамлакат ҳозир шундай ўзгаришлар ва жараёнлар даврида яшамоқдаки, улар ҳар биримизни бутунлай ўзига ром қилиб олмоқда, мана шундай «жўшқин кунлар»да айрим нарсаларнинг унутилиши ажабланарли эмас. Баъзи бировлар совет халқининг Улуғ Ватан урушидаги Ғалабаси аҳамиятини камайтириб кўрсатиш, унга қайтадан баҳо бериш учун зўр бериб уриниб, турмушимизнинг худди ана шу жиҳатидан фойдаланишга уринмоқдалар. Лекин бундай уринишлар беҳуда! Ахир ўша даҳшатли уруш ҳеч қачон унутилмаслиги керак, чунки бу уруш кекса авлод учун жуда қимматга тушган.

Ўша йилларда Ўзбекистон халқлари ҳам ягона сафга турдилар, фронтларда ва мамлакат ичкарисида ғалаба дақиқаларини яқинлаштирдилар, гитлерчи ғалаларни тор-мор келтиришга ўз ҳиссаларини қўшдилар. Эслаб кўрайлик: душман вақтинча босиб олган ҳудудларда жумҳуриятга ўнлаб ва юзлаб саноат корхоналари кўчириб келтирилди, улар Ўзбекистон меҳнаткашларининг ёрдамида саноқли кунларда ҳарбий маҳсулот ишлаб чиқара бошлади. Эсга олайлик: ўн минглаб ва юз минглаб қочоқлар бу ердан бошпана топдилар. Эсга олайлик: юз минглаб ўзбекистонликлар фашистларга қарши жангларда бевосита иштирок этдилар, улардан 120 минг нафардан кўпроғи орден ва медаллар билан мукофотланди.

Одамлар Ўзбекистон пойтахтидаги Намойишлар хиёбонига Номаълум аскар қабри олдидаги мангу олов томон бораётганларида яна кўп нарсалар ёдга тушади. Мангу олов ёнига Ўзбекистон ССР Президенти, Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси, Ўзбекистон ССР Олий Шўроси ва жумҳурият Вазирлар Кенгашидан, Қизил Байроқ орденли Туркистон ҳарбий округи ҳарбий кенгашидан, фирқа, уруш ва меҳнат ветеранларидан гулчамбарлар қўйилади. Тошкент вилоят фирқа қўмитаси ва вилоят ижроия қўмитаси, Тошкент шаҳар фирқа қўмитаси ва шаҳар ижроия қўмитаси, касаба уюшмалари Ўзбекистон жумҳурият кенгаши номидан, Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси номидан гулчамбарлар қўйилади...

Ана шундай дақиқаларда одамларнинг жипслиги, бирлиги нақадар қудратли куч эканлигини, айниқса, яққол ҳис этасан. Бундай жипслик бўлмаганда эди уруш йилларида босқинчилар ҳужумини қайтара олмаган бўлардик. Бундан бир неча кун олдин Совет Иттифоқи Қаҳрамони Б. Эргашев Туркистон ҳарбий округи ҳарбий кенгашида ўтказилган қабулда сўзга чиқиб, фронтда жанговар ўртоқларининг миллатини ҳеч ким ва ҳеч қачон суриштирмаганини гапирди. Ўшанда жангда ўзингни мард тутасанми ёки йўқми, ярадор дўстингни суясанми, ёки уни ташлаб кетасанми — ана шу асосий мезон эди. Ҳамма учун муштарак озодлик йўлида биргаликда жанг қилишди. Байналмилаллик бутун совет халқини бирлаштирган негиз эди. Совет халқи шу негизда бирлашди ва ғалаба қозонди.

...Майдон узра ССР Иттифоқи ва Ўзбекистон ССР давлат мадҳиялари янграйди. Тантанали маросим туркистончи жангчилар фахрий қоровулининг ҳарбий оркестр садолари остида саф тортиб ўтиши билан ниҳоясига етади.

Шу куни Волгоград кўчасидаги уруш йилларида Тошкент госпиталларида ҳалок бўлган ярадорлар дафн этилган меъмориал ҳарбий қабристон тошкентликлар учун яна бир зиёратгоҳ бўлди. Бу ерда ҳам қабрлар устига, мотамсаро она ҳайкали пойига гуллар ва гулчамбарлар қўйилди, уларни миннатдор шаҳарликлар келтиришган эди.

Шу куни катталар ва болалар, одамлар оилалари билан генерал Собир Раҳимов ҳайкали томон, Коммунарлар хиёбонидаги қардошлик қабристони томон, ҳамма учун қадрли бошқа хотира жойлари томон боришарди.

Ҳамма жойда одамлар озодлигимиз ва мустақиллигимизни ҳимоя қилиш, бугунги кунимизни сақлаб қолиш учун жон фидо қилган кишиларнинг порлоқ хотираси олдида бош эгиб, сукут сақлашар эди.

Ғалаба куни тантаналари программасини Тошкентдаги жумҳурият отчопарида бадиий ҳарбий-спорт байрами давом эттирди. У ерда «жанг бошланди». Туркистончи жангчилар — ўз оталари ва боболари фронт анъаналарининг муносиб давомчилари машқ жангини кўрсатдилар. Улар замонавий армиянинг қудратини, шахсий состав маҳоратини, ҳар қандай қуролларни ишлата олишини, қўл жанги усулларини намойиш қилдилар. Ватанимизнинг жанубий сарҳадлари ҳимояси — ишончли, моҳир қўлларда. Ўн саккиз—йигирма яшар йигитлар қийин шароитда хизмат қиладилар. Аммо уларнинг аксарияти фақат машқ майдонида эмас, чинакам жангга тайёр — байналмилалчи жангчиларнинг маҳорати буни исботлаб берди.

Отчопар устида осмонда хилма-хил парашютлар пайдо бўлди. Армия, авиация ва флотга кўмаклашувчи кўнгилли жамият тарбияланувчилари ўз маҳоратларини намойиш қила бошладилар. Тошкент аэроклубида кўпгина ажойиб спортчилар етишиб чиққан, улар турли мусобақаларда жумҳуриятимизнинг ва бутун мамлакатимизнинг шарафини ҳимоя қилганлар. Бу ерда чемпионлар ва рекордчилар бор, уларни жаҳондаги кўп мамлакатларда томошабинлар ғалаба билан қутлаганлар. Лекин бу ерда армиямизнинг ҳаво-десант кучлари учун муносиб йигитлар тайёрланаётганлиги жуда муҳимдир. Мард ва жасур жангчиларни тарбиялаганлик учун қисмлар ва қўшилмалар командирлари миннатдорчилик билдириб ёзган хатлар аэроклубга келиб туради.

Қўнғироқ товуши байрамнинг от спорти қисми бошланганидан дарак беради. Турли совринлар учун пойгалар, спорт ва халқ ўйинлари бошланади. Минглаб тошкентликлар ва Ўзбекистон пойтахти меҳмонлари уларни берилиб томоша қиладилар.

Отчопарда байрам ниҳоясига етди. Лекин байрам шаҳарда давом этди. Тошкентнинг 16 та боғида, маданият саройлари ва уйларида, ёзлик эстрадаларда, шунингдек кўчалар ва хиёбонларда халқ сайиллари давом этди. Ҳамма жойда ҳаваскор ва профессионал артистлар концертлар кўрсатишди, спорт майдонларида қизиқарли мусобақалар бўлиб ўтди.

Кечқуруи совет халқининг Улуғ Ватан урушидаги Ғалабаси шарафига тўплардан 30 марта ўқ узилиб, байрамга якун ясалди.

Гулчамбарлар қўйиш маросимида Ўзбекистон ССР Президенти, Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг биринчи котиби И. А. Каримов, Ўзбекистон ССР Олий Шўросининг раиси М. И. Иброҳимов, Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашининг раиси Ш. Р. Мирсаидов қатнашдилар.

Байрам тантаналарида Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси Бюросининг аъзолари ва Бюро аъзолигига номзодлар, жумҳурият Олий Шўроси, ҳукумати аъзолари, СССР ва Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ҳам иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

1990 йил. 9 май. Ғалаба куни. Юзлаб тошкентликлар Биродарлик қабристонига зиёратга келдилар.
А. Горокрик, Ф. Қурбонбоев суратлари. (ЎзТАГ).

Умрлар бўладики, ўлигида тирикдир...

«Сенинг номинг номаълум, жасоратинг эса абадий». Кремль девори ёнидаги Номаълум аскар қабрида ёқилган мангу олов асло сўнмайди. Унинг ёнидаги гранит тахтачага ўйиб ёзилган бу сўзлар миннатдор қалбларимиз билан мангу ҳамоҳангдир.

Ушбу май кунлари, Ғалабанинг қирқ бешинчи баҳорида Александр боғига оқиб келаётган одамлар оқимининг кети кўринмайди. Бу ерда ҳар бир совет кишиси учун муқаддас, сўнмас шон-шуҳратимиз ва аламимиз рамзи бўлган жой бор. Бу ерга Улуғ Ватан уруши ветеранлари келишмоқда. Бу ерга жанг майдонларидан қайтмаган қаҳрамонларнинг авлодлари келишмоқда. Гуллардан пайдо бўлган денгиз мавжланади. Кўрсатган жасоратлари мангу ва сўнмайдиган қаҳрамонлар хотирасига кетма-кет гуллар қўйилади.

Совет халқининг улуғ байрами арафасида, 8 май куни М. С. Горбачев, В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, В. А. Крючков, Е. К. Лигачев, Ю. Д. Маслюков, В. А. Медведев, Н. И. Рижков, Н. Н. Слюньков, Э. А. Шеварднадзе, А. Н. Яковлев, А. П. Бирюкова, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, Е. М. Примаков, Б. К. Пуго, Г. П. Разумовский, Д. Т. Язов, А. Н. Гриенко, Ю. А. Манаенков, Е. С. Строев, Г. И. Усманов, И. Т. Фролов, СССР Президентлик кенгаши ва СССР ҳукуматининг аъзолари Номаълум аскар қабрига келдилар.

Ёдгорлик олдидаги майдонда Москва гарнизони қисмлари саф тортган эди.

Қаҳрамон шаҳарлар обелисклари олдида совет жангчилари фахрий қоровули турибди. Жанговар байроқлар эгилган.

Мусиқа тантанавор янграйди. Коммунистик партия ва Совет давлатининг раҳбарлари гулчамбар қўядилар. Қизил лентага: «Ватан учун жангларда ҳалок бўлганларга КПСС Марказий Қўмитаси, СССР Олий Шўроси, СССР Вазирлар Кенгашидан» деган сўзлар ёзилган.

Ўз Ватани озодлиги ва мустақиллиги йўлида, бутун дунёда тинчлик йўлида жонини берган совет жангчиларининг хотираси ҳурматига бир дақиқа сукут сақланади. Совет Иттифоқи гимни янграйди.

Ҳарбий бўлинмалар Улуғ Ватан урушининг ҳалок бўлган қаҳрамонларига ҳарбийларча ҳурмат бажо келтириб, Номаълум солдат қабри олдидан тантанали марш билан ўтадилар.

* * *

Шу куни Кремль девори олдидаги Номаълум солдат қабрига:

Уруш ва меҳнат ветеранлари, Қизил майдондаги ҳарбий парад қатнашчилари;

СССР Мудофаа вазири, Совет Иттифоқи Маршали Д. Т. Язов, Совет Қуролли Кучларининг ҳарбий бошлиқлари, генераллари ва адмираллари;

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар: Болгария Халқ жумҳуриятидан — халқ мудофаа вазири армия генерали Д. Журов бошчилигидаги, Венгрия жумҳуриятидан — мудофаа вазирлиги давлат котиби генерал полковник Л. Мороц бошчилигидаги, Германия Демократик Жумҳуриятидан — қуролсизланиш ва мудофаа вазири Р. Эппельман бошчилигидаги, Польша Жумҳуриятидан миллий мудофаа вазири армия генерали Ф. Сивицкий бошчилигидаги, Руминиядан миллий мудофаа вазирининг биринчи ўринбосари — Румыния армияси бош штабининг бошлиги генерал полковник В. Ионел бошчилигидаги, Чехия ва Словакия федератив Жумҳуриятидан — бирлашган Қуролли Кучлар штаби бошлиғининг ўринбосари генерал полковник М. Влагник бошчилигидаги ҳарбий делегациялар;

ГДРнинг СССРдаги элчиси — Г. Кениг, Болгариянинг СССРдаги элчиси — Г. Панков гулчамбарлар қўйишди.

(ТАСС).

— МОСКВАДА УЛУҒ ВАТАН УРУШИДА СОВЕТ ХАЛҚИ ҚОЗОНГАН ҒАЛАБАНИНГ 45 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ ЙИҒИЛИШ

Буюк ва унутилмас Ғалаба. Бизнинг Ғалабамиз совет кишилари қалбида ва хотирасида шундай бўлиб қолади. 1945 йил тобора олислаб бормоқда, бироқ йиллар халқ жасоратини хиралаштирмайди, балки у ҳозирги авлодларнинг ишларида давом эттирилмоқда. Ғалабага эришилган ўша май кунидан бошлаб ҳозирги вақтда биз дадил киришган мамлакатни инқилобий янгилаш сари гўё кўприк ўрнатилди.

8 май куни ССР Иттифоқи Большой театрида Москва меҳнаткашлари ва Москва гарнизони жангчилари вакилларининг 1941—1945 йиллардаги Улуғ Ватан урушида совет халқи қозонган Ғалабанинг 45 йиллигига бағишланган тантанали йиғилиши бўлиб ўтди.

Залда Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари, Шуҳрат ордени, бошқа жанговар орденлар ва медаллар, тинчлик давридаги меҳнат учун олинган мукофотлар нишондорлари, пойтахт меҳнаткашларининг вакиллари, иттифоқдош жумҳуриятларнинг намояндалари ўтиришибди. Москвадаги дипломатия корпусининг аъзолари, чет эллик меҳмонлар бу ерга келишган.

Тантанали йиғилишда М. С. Горбачев, В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, В. А. Крючков, Е. К. Лигачев, Ю. Д. Маслюков, В. А. Медведев, Н. И. Рижков, Н. Н. Слюньков, Э. А. Шеварднадзе, А. Н. Яковлев, А. П. Бирюкова, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, Е. М. Примаков, Б. К. Пуго, Г. П. Разумовский, Д. Т. Язов, А. Н. Гиренко, Ю. А. Манаенков, Е. С. Строев, Г. И. Усманов, И. Т. Фролов, СССР Президентлик кенгаши ва СССР ҳукуматининг аъзолари, Москва шаҳри ва вилоятининг раҳбарлари ҳозир бўлдилар.

Бу ерда таниқли ҳарбий совет саркардалари, Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатларнинг мудофаа вазирлари, жамоат ташкилотларининг вакиллари ҳам бор.

Йиғилишни уруш, меҳнат ва СССР Қуролли Кучлари ветеранлари Бутуниттифоқ кенгаши раиси, Совет Иттифоқи Маршали Н. В. Огарков очди. Совет Иттифоқи гимни ижро этилади.

Карнайлар садоси янграб, залга Ғалаба байроғи олиб кирилади.

М. С. Горбачев «Уруш ва Ғалаба сабоқлари» мавзуида маъруза қилди.

Йиғилишда Улуғ Ватан урушининг фаол қатнашчиси адмирал В. М. Гришанов, Москва инженерлик физика институтининг студенти К. В. Скворцов, Москвадаги Я. М. Свердлов номли шойи комбинати мастерининг ёрдамчиси Л. И. Сувкова, РСФСРда хизмат кўрсатган артист, кинорежиссёр Е. В. Герасимов, мотоўқчи батальони командири майор И. И. Громовлар ҳам сўзга чиқдилар.

Улуғ Ватан урушида совет халқи қозонган Ғалабанинг 45 йиллигига бағишланган тантанали йиғилиш ёпиқ, деб эълон қилинади. Совет Иттифоқи гимни ижро этилади.

(ТАСС).

Шу сонга хабар

Меҳрибонимни топдим

Ассалому алайкум «Ёш ленинчи» рўзномаси жамоаси ходимлари! Мен сизларга қандай миннатдорчилик билдиришимни билмаяпман. Бугун қувончим чексиз. Сизлардан бир умр миннатдорман. Боиси, сизларнинг рўзномангиз орқали менинг номимдан ўз онамни излаётганлигим ҳақида (3 январь, 1990 йил) мақола берилган эди. Кўп ўтмай 28 йилдан бери излаётган онам ҳақида фарғоналик меҳроқибатли инсонлардан бир Ҳикматулла Абдуллаев деган кишидан хат олдим. У киши менинг онам Наманган вилоятининг Косонсой шаҳрида яшаётганлиги ҳақида ёзиб юборибди...

Ниҳоят онам билан дийдор кўришдик. Э, шу кунги қувончимизни айтмайсиз. Мен онамни излаб, 1980 йилдан бери рўзнома ва жаридаларга илтимос қилиб ёзган хатларим фойдасиз кетган эди. Қандай бахтлиман...

Мен севимли рўзномам орқали сизларга ҳамда фарғоналик Ҳ. Абдуллаевга ўзимнинг чуқур миннатдорчилигимни билдираман.

Гулнора ЭРГАШЕВА,
Ленинобод вилояти, Зафаробод ноҳияси,
Ишчилар кўчаси, 11-уй.

Намангандаги учрашув

Мана уч кундирки, Ўзбекистон комсомоли ташвиқот поезди Наманган диёрида ўз сафарини ўтказмоқда. Поезд таркибида Улуғ Ватан уруши иштирокчилари, фирқа ва меҳнат ветеранлари, комсомоллар бор. Улар уч гуруҳга бўлиниб, вилоятнинг турли ноҳияларидаги ўқув юртларида, хўжаликларида бўлишиб, ёшлар ва меҳнаткашлар билан қизиқарли учрашувлар ўтказишаяпти.

Кеча Буюк Ғалабанинг 45 йиллиги байрами куни ташвиқот поезди қатнашчилари учун чинакам тантанага айланди. Шу куни шаҳарнинг «Дўстлик» майдонига ўрнатилган «Жасорат» ёдгорлигини очилиш маросими бўлди. Шундан сўнг шаҳар марказидаги Пушкин номидаги маданият ва истироҳат боғида уруш қатнашчилари ва байналмилал жангчиларга зиёфат уюштирилди. Бундай хайрли тадбир вилоят, фирқа, ижроия, комсомол қўмиталари ташаббуси билан ўтказилди.

(Ўз мухбиримиз).

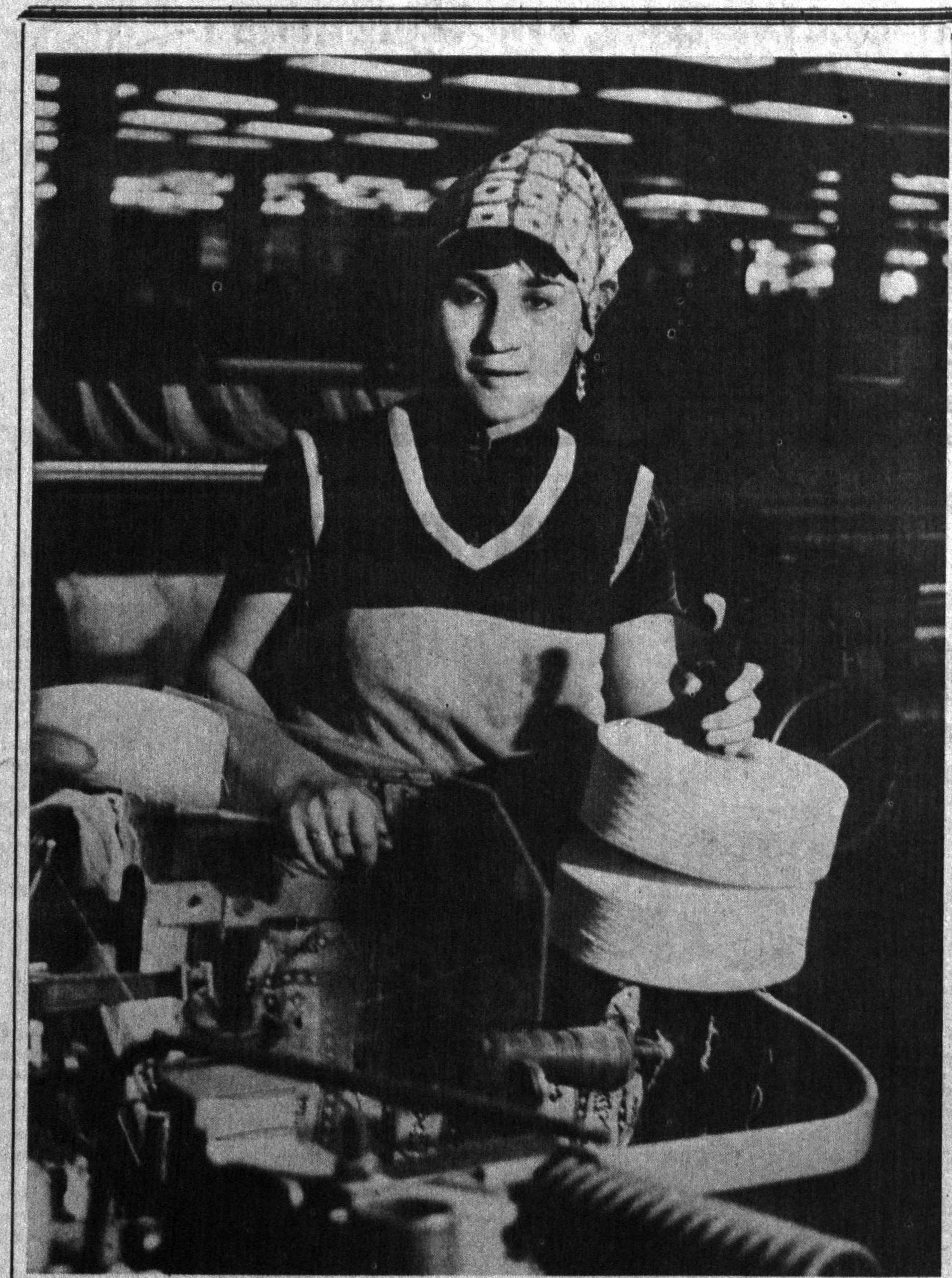
«Интизорлик»

Рўзномамизнинг шу йил 6 январь сонида юқоридаги сарлавҳа остида эълон қилинган мақолада қатағон йилларида ноҳақ туҳматга учраган «Ёш ленинчи»нинг муҳаррири Карим Ғайбуллаев ҳақида ҳикоя қилиниб, унинг пок номини тиклаш ва турмуш ўртоғига нафақа тайинлаш хусусида фикр юритилган эди. Куни кеча рўзноманинг мазкур чиқишига Фарғона вилоят ижтимоий таъминоти бошқармасидан жавоб олинди. Бошқарма бошлиғи У. Бегматов имзо қўйган расмий жавобда шундай дейилади:

«Интизорлик» мақоласида кўтарилган барча масалалар атрофлича ўрганиб чиқилди. К. Ғайбуллаевнинг ҳаёти ва меҳнат фаолиятига оид барча ҳужжатлар тўпланди. Ушбу материал юзасидан СССР Олий Судининг Ҳарбий Кенгашига ҳам мурожаат этилди.

Марғилон шаҳар ижтимоий таъминот бўлими Б. Ғаниевага марҳум эри К. Ғайбуллаевнинг хизматлари учун жумҳурият миқёсидаги шахсий нафақа тайинлаш тўғрисидаги ҳужжатларини тайёрлаб, шаҳар ижроия қўмитаси муҳокамасига киритди ва бу борада тегишли қарор қабул қилинди. Ушбу масала вилоят ижтимоий таъминот бошқармаси томонидан вилоят ижроия қўмитасига ҳавола қилинди ва бу борада шу йил 24 апрель куни тегишли қарор чиқарилди. 26 апрель куни Б. Ғаниеванинг ҳужжатлари вилоят ижроия қўмитасининг қарори билан бирга Жумҳурият Вазирлар Кенгаши қошидаги шахсий нафақалар белгилаш комиссиясига юборилди.

Яна шуни маълум қиламизки, Марғилон шаҳар ижроия қўмитасининг 1990 йил 23 январдаги қарори билан «Қизил Ой» кўчасининг номи ўзгартирилиб, унга Карим Ғайбуллаевнинг номи берилди. Шунингдек, 19 май куни шаҳардаги 24-ўрта мактабдаги кашшофлар отрядига ҳам Карим Ғайбуллаев номини бериш мўлжалланмоқда».

Андижон вилоятидаги энг йирик енгил саноат корхоналаридан бири — ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси кейинги йилларда маҳсулот сифатига тобора жиддий эътиборни қаратмоқда. Бу табиий, албатта. Чунки давр шуни тақозо этмоқда. Янгича иқтисодий шароитда фаолият кўрсатаётган корхоналар учун бундан бошқача йўл йўқ. Юқори унумдорликсиз, сифатли маҳсулотсиз ҳеч бир жамоа келгусида кўзланган мақсадга эриша олмайди. Зеро, меҳнаткашларнинг моддий манфаатдорлиги энг аввало, ана шу омилларга боғлиқдир.

Суратда: корхона илғор тўқувчиси Илнура Нуриддиновани кўриб турибсиз. Илнура ўзига қарашли 12 та тўқув дастгоҳини моҳирлик билан бошқариб, ҳар сменада 400 метрдан зиёд сифатли газлама тўқишга эришмоқда.

А. МИРЗАЖОН олган сурат.

ЯНГИ МУКОФОТЛАР

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Тарғибот маркази энг яхши илмий, адабий-бадиий, тарихий, диний асарлар учун Маҳмуд Қошғарий, Аҳмад Яссавий, Чўлпон номидаги мукофотларни таъсис этди. Шу йилдан бошлаб бериладиган бу мукофотлар Низомида мукофотланувчилар жумҳурият ва мамлакат ҳудудида яшамаслиги ҳам мумкин, дейилган.

Низомда қайд этилишича:

— **Маҳмуд ҚОШҒАРИЙ номидаги мукофот** (500 сўм) — туркий тил тарихи, унинг ривожланиш босқичлари, шевалари, лаҳжалардаги фарқлар, тилнинг бугунги аҳволига бағишланган теран илмий ёки публицистик асарга;

— **Аҳмад ЯССАВИЙ номидаги мукофот** (500 сўм) — Туркистондаги тасаввуф таълимоти ва шеъриятининг анъаналари, ирфоний-фалсафий йўналишлар ҳақидаги, классик адабий меросимизнинг айрим муҳим масалалари ва поэтикаси тадқиқотига доир энг яхши илмий ёки бадиий асарга;

— **ЧЎЛПОН номидаги мукофот** (500 сўм) — XX асрнинг қарама-қаршиликларга тўла воқеалари, ижтимоий ҳаётдаги бир ёқламаликларни фош қилувчи, ватандошлик руҳидаги энг яхши шеърий, насрий ва бошқа жанрдаги асарлар учун берилади.

Конкурсда қатнашмоқчи бўлган олим ва ижодкорлар 1991 йилнинг 20 январигача матбуотда эълон қилинган шеър, ҳикоя, мақола, қисса ва бошқа жанрдаги асарларини Тарғибот марказига 1991 йил 1 февралга қадар юборишлари лозим. Тарғибот маркази конкурс ғолибларини тақдирлашда қатнашчиларнинг ушбу марказ тадбирларида фаол қатнашганлигини ҳам ҳисобга олади. Конкурс натижаси 1991 йил Наврўз байрами арафасида эълон қилинади.

Тарғибот марказининг манзилгоҳи: **Тошкент 700000. 1—Марказ, 8—3. телефонлар: 33-50-79, 33,06-18.**

Конкурсга келган қўлёзмаларни Ўзбекистон, Озарбайжон, Туркманистон, Қозоғистон, Москва, Татаристон ҳамда Туркия таниқли шоир ва ёзувчилардан иборат ҳайъат аъзолари кўздан кечириб, ғолибларни аниқлайдилар.

ВЛКСМ Марказий назорат комиссияси тўғрисида Низом

I. Умумий қоидалар

1. ВЛКСМ Марказий назорат комиссияси (МНК) Бутуниттифоқ Ленинчи Коммунистик Ёшлар Иттифоқи съезди томонидан ВЛКСМ аъзолари, комсомол ташкилотлари, федерация субъектлари ва уларнинг вакиллари комсомол марказий органлари фаолиятида Устав талабларига риоя қилинишини ва мазкур низом томонидан белгилаб берилган бошқа вазифаларни рўёбга чиқаришни назорат қилишни амалга ошириш учун сайланади.

2. ВЛКСМ МНК таркиби ВЛКСМ съезди томонидан белгиланади. МНК аъзолари ВЛКСМ съезди томонидан федерация субъектларининг ВЛКСМ МҚ ва МНК қўшма пленуми томонидан белгилаб бериладиган улар миқдор таркибидан ваколат нормалари юзасидан тавсиялари бўйича сайланадилар. Агар комсомол ташкилотининг ВЛКСМ МНК таркибига белгилаб қўйилган ўрин бўйича тавсия этган вакили унинг раиси этиб сайланиб қолган ҳолда, мазкур ташкилот ана шу ўринга ўз вакилини тавсия этиш ҳуқуқини сақлаб қолади.

3. ВЛКСМ МНК аъзолари ВЛКСМ съездидан съездигача бўлган муддатга сайланадилар.

ВЛКСМ МНК аъзолари ВЛКСМ МҚ таркибига киришлари ёки унинг аппаратида лавозим эгаллашлари мумкин эмас.

4. ВЛКСМ МНК ўз ташаббуси ёки бошланғич комсомол ташкилоти ва федерация субъекти таклифи бўйича ВЛКСМ МНК таркибидан ўз аъзосини чақириб олиши мумкин. ВЛКСМ МНКга янги аъзони киритиш тўғрисидаги масала бошланғич комсомол ташкилоти ва федерация субъектининг тавсиялари асосида ҳал этилади. Қарор комиссия аъзоларининг 2/3 кўпчилик овоз бериши билан қабул қилинади.

ВЛКСМ МНК таркиби ВЛКСМ съездлари ўртасида бўлган даврда 1/3 дан кўп бўлмаган қисмигина янгиланиши мумкин.

5. ВЛКСМ МНК ўз ишида ВЛКСМ съезди, Бутуниттифоқ комсомол конференциялари қарорларига ва ВЛКСМ Устави, амалда бўлган қонунлар ва мазкур низомга амал қилади.

II. Фаолиятнинг асосий вазифалари ва йўналишлари

6. ВЛКСМ Марказий назорат комиссияси:

— комсомол марказий органлари фаолиятида ВЛКСМ Устави талабларига риоя қилиниши учун назоратни амалга оширади;

— ВЛКСМ МҚ бюджети лойиҳаси юзасидан хулоса беради, унинг бажарилишини тафтиш қилади, ВЛКСМ МҚ ҳузурида ёки унинг иштирокида ташкил этилган корхоналар ва ташкилотларнинг молиявий-хўжалик фаолиятини назорат қилади;

— ВЛКСМ МҚида, унинг муассасаларида ва босма органларида ишларнинг ўтиши, комсомолларнинг хатлари, шикоятлари, таклифлари ва танқидий фикр-мулоҳазаларини кўриб чиқиш юзасидан белгиланган иш тартибларига риоя қилинишини текширади;

— аниқланган камчиликлар ва бузилишларни бартараф этишга қаратилган зарур чора-тадбирларни ишлаб чиқади, комсомол марказий органларининг фаолиятини такомиллаштириш юзасидан таклифлар киритади;

— ВЛКСМ МҚ билан биргаликда федерация субъектлари, комсомол ташкилотлари назорат комиссияларининг фаолиятини мувофиқлаштиради, уларга амалий ва методик ёрдам кўрсатади.

III. Ҳуқуқлари ва масъулияти

7. ВЛКСМ МНК ўз ваколати доираларида ВЛКСМ съездига ВЛКСМ МҚ фаолияти тўғрисида хулоса тақдим этади.

8. ВЛКСМ МНК ўз ташаббуси, ВЛКСМ МҚ, федерация субъектлари, олий ва сайлаб қўйиладиган органлари, комсомол ташкилотлари, ВЛКСМ аъзолари таклифлари бўйича ўзининг вазифаси доирасида ВЛКСМ МҚга ВЛКСМ МҚ, унинг Бюроси, ВЛКСМ съезди, Бутуниттифоқ комсомол конференциялари қабул қилган қарорлар, ВЛКСМ Устави, амалда бўлган қонунларга мувофиқ келиш-келмаслиги тўғрисида тавия характерида бўлган тегишли қарорлар ёки ҳужжатларнинг лойиҳаларини тақдим этади. ВЛКСМ МҚ тақдим этилган хулосаларни мажбурий тартибда кўриб чиқади.

9. ВЛКСМ МНК ўз фаолияти масаласи юзасидан қарор қабул қилади, текширишлар ва тафтишларнинг якунлари бўйича актлар тузади. Уларнинг натижалари тафтиш қилинган органлар ва бўлинмалари маълумотига етказилади. ВЛКСМ МҚ тасарруфида бўлган тафтиш қилинадиган органлар, корхоналар ва муассасалар МНК қарорларини, актларини кўриб чиқадилар ва МНК белгилаган муддатларда улар кўрсатиб ўтган фикр-мулоҳазалар ва таклифлар рўёбга чиқарилгани тўғрисида унга маълум қиладилар. Аниқланган камчиликлар, бузилишларни бартараф этиш пайтида сансалорлик кўринишлари, тартиб ўрнатиш тўғрисидаги талаблар эътиборсиз қолдирилган ҳолларда МНК ВЛКСМ МҚга уларнинг раҳбарларига ёки ходимларига интизомий таъсир, эгаллаб турган лавозимларидан озод қилишгача бўлган чоралар қўллаш тўғрисида тақдимномалар киритиш ҳуқуқига эга, тавсияномага асосли равишда икки ой муддат ичида жавоб олинади.

10. ВЛКСМ МНК тафтишлар, текширишлар натижалари тўғрисида ўзининг қарори бўйича ВЛКСМ МҚ пленумларида маълумот беради ва ВЛКСМ МҚ оммавий ахборот воситаси орқали ВЛКСМ аъзоларини хабардор этади.

11. ВЛКСМ МНК аъзолари ўз вазифаларини бажариш пайтида МНК бевосита органлардан ҳам, шунингдек, комсомол марказий органларининг ихтиёрида бўлган барча ҳужжатлардан ҳам фойдаланадилар.

12. МНК амалга оширган иши тўғрисида ВЛКСМ съездида ҳисобот беради ва ўз фаолиятининг натижалари учун унинг олдида жавобгар бўлади. ВЛКСМ съездлари ўртасида бўлган даврда МНК ўз фаолиятининг натижалари тўғрисида ВЛКСМ МҚ ва МНК қўшма пленумида ахборот беради.

ВЛКСМ МНК аъзолари уларни тавсия қилган комсомол ташкилотларининг ташаббуси бўйича улар олдида ўзларининг фаолиятлари ҳақида ҳисоб берадилар.

ВЛКСМ МНК аъзосини комсомол жавобгарлигига тортиш тўғрисидаги қарор ВЛКСМ МНК тақдимномаси бўйича бошланғич комсомол ташкилоти томонидан қабул қилинади.

VI. Фаолиятни таъминлаш

13. ВЛКСМ Марказий назорат комиссияси пленуми унинг фаолиятига коллегиал раҳбарлик қилиш шакли ҳисобланади. Пленумлар ярим йилда камида бир маротаба ўтказилади.

ВЛКСМ МНК аъзолари ВЛКСМ МҚ пленумлари ишида маслаҳат овози ҳуқуқига эга бўлган ҳолда қатнашадилар.

Зарурат туғилган тақдирда ВЛКСМ МҚ ва МНК қўшма пленумлари чақирилади. Уларда МНК аъзолари ҳал қилувчи овозга эга ҳуқуқда қатнашадилар. Қўшма пленум қарори ВЛКСМ ҳар бир сайлаб қўйиладиган органлари қатнашаётган аъзоларининг ярмидан кўпи уни ёқлаб овоз берган тақдирдагина қабул қилинган деб ҳисобланади.

14. ВЛКСМ Марказий назорат комиссияси раиси ВЛКСМ съезди томонидан сайланади. ВЛКСМ МНК раиси съездлар ўртасидаги даврда комиссияга ҳисоб беради ва комиссия томонидан унинг таркиби кўпчилиги билан қайта сайланиши мумкин.

15. ВЛКСМ МНК ўз фаолиятининг асосий йўналишлари бўйича доимий комиссиялар тузади, бюро, раис ўринбосарини сайлайди, комиссиянинг масъул котибини ва доимий комиссияларнинг раҳбарларини тасдиқлайди. МНК раиси, комиссия масъул котиби ва доимий комиссияларнинг раҳбарлари бошқа ишлардан озод қилинган комсомол ходимлари ҳисобланадилар.

16. МНК раиси, унинг йўқ пайтида эса ўринбосари, масъул котиби ВЛКСМ МҚ Бюроси ишида қатнашади.

17. ВЛКСМ раиси, назорат комиссияси ўзининг амалий фаолиятини комиссия аппарати ёрдамида МНК аъзолари кучи билан амалга оширади. Унинг тузилиши ва штатларини ВЛКСМ МНК тасдиқлайди, ходимларини эса МНК бюроси тасдиқлайди ва бўшатади. Зарурат туғилган пайтда тафтишлар ўтказиш учун мутахассислар жалб этиладилар, уларнинг ишларига белгиланган тартибда ҳақ тўланиши мумкин.

18. ВЛКСМ МНК фаолиятини маблағ билан таъминлаш МНК иш режаси, тузилиши ва штатларидан келиб чиқиб, ВЛКСМ МНК йил бўйига тасдиқлаган алоҳида сметаси бўйича ВЛКСМ МҚ бюджети маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Маблағларни сарфлаш МНК қарорлари асосида ВЛКСМ МҚ бош бухгалтерияси орқали амалга оширилади. МНК раисига ВЛКСМ МНК сметаси доирасида кредитларни тақсимлаш ҳуқуқи бериб қўйилади.

19. ВЛКСМ Марказий назорат комиссияси ўз номи битилган муҳрга эга бўлади.

ВЛКСМ XXI съезди қарори

«ВЛКСМдан СССР халқ депутатларининг фаолияти ва уларнинг комсомол органлари билан ҳамжиҳатлигини ўрганиш комиссияси тўғрисида»

1. ВЛКСМдан СССР халқ депутатларининг фаолияти ва уларнинг комсомол органлари билан ҳамжиҳатлигини ўрганиш комиссиясининг ахбороти маълумот учун қабул қилинсин.

2. Комиссиянинг ваколати узайтирилсин ва унга ВЛКСМдан СССР халқ депутатларининг фаолиятини ўрганишни давом эттириш топширилсин. Зарурат туғилган тақдирда уларни чақириб олиш тўғрисидаги таклиф асослаб берилсин, ВЛКСМдан СССР халқ депутатлари барча гуруҳининг иш самарадорлигини ошириш юзасидан чора-тадбирлар ишлаб чиқилсин ва натижалари ВЛКСМ МҚ яқин пленумида маълум қилинсин.

3. ВЛКСМ МҚга комиссия ишлаши учун зарур бўлган шарт-шароитлар яратиб бериш топширилсин.

ВЛКСМдан СССР халқ депутатлари фаолияти ва уларнинг комсомол органлари билан ҳамжиҳатлигини ўрганиш комиссиясининг

Ахбороти

Съезд ВЛКСМдан СССР халқ депутатлари гуруҳи билан ВЛКСМ МҚ ҳамжиҳатлигини ўрганиш юзасидан комиссия таркибини тасдиқлади. Комиссия ВЛКСМ МҚ томонидан катта ҳажмда тақдим этилган материаллар юзасидан депутатларнинг фаолиятини ўрганишга киришди. Комиссия ана шу мажлисларда шундай хулосага келдики, ВЛКСМдан СССР халқ депутати бўлган ҳар бир кишининг давлат ҳокимияти олий органларида комсомоллар, ёшларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш борасида гуруҳнинг умумий «жамғармага» қўшган ҳиссасини аниқлашнинг ўткир зарурати мавжуд. ВЛКСМдан СССР халқ депутатларининг асосий катта қисми, айнан 59 киши, ўзининг амалий фаолиятини ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда жойларда ўтказаётганлигини эътиборга олиб, комиссия бу муаммони жойларда синчиклаб ўрганиш зарурлигини, депутатлар ишлаётган ва уларни кўрсатган комсомол ташкилотларининг улар фаолиятига бўлган муносабатини аниқлашни назарда тутади. Мазкур комсомол ташкилотларининг берган қандай наказлари бажарилмай қолди ва нима учун шундай бўлганлигини аниқлашга уриниб кўрилади.

Комиссия мазкур комсомол ташкилотлари ёш депутатларга уларнинг фаолиятини яхшилаш учун қандай ёрдам берганликларини аниқлашга ўткир зарурат бор, деб ҳисоблайди. Комиссия ВЛКСМдан СССР халқ депутатларининг ҳозир бюроларда, пленумларда ва комсомол фаолларида ўтаётган ҳисоботларини поёнига етказиш керак, деб ҳисоблайди. Мавжуд бўлган маълумотларга кўра, ВЛКСМдан СССР халқ депутатларининг тўртдан бири ўз фаолияти тўғрисида комсомол органлари ҳузурида ҳисобот бермаган.

Бироқ комсомол қўмиталарининг вазифаси — уларни «номига» эмас, балки ҳар бир депутатнинг иши самарадорлигини ошириш мақсадида ўтказишдан иборат. ВЛКСМдан СССР халқ депутатларининг ҳисоботлари юзасидан материаллар, шунингдек, мазкур масала юзасидан бюро, пленумлар қарорлари комиссия томонидан депутатларнинг фаолиятлари тўғрисида ўз хулосаларини тайёрлаш пайтида синчиклаб ўрганилиб чиқилади.

Комиссия ҳар бир депутатнинг қўшган ҳиссасини ўрганиш, комсомол ташкилотлари томонидан унинг ишига бериладиган баҳо якунлари бўйича айрим депутатларни чақириб олишгача бўлган таклифни асослаб берган бўларди, деган назарни кўзда тутади.

Шу билан бирга бутун иш кўламини, унинг мураккаблигини кўриб, комиссия шундай хулосага келдики, съезднинг бир неча иш кунида амалга ошириш мумкин эмас. Ана шундан келиб чиқиб, комиссия ВЛКСМ XXI съездига комиссиянинг ваколатини узайтириш, унинг иш муддатини, ваколатини белгилаб бериш ва ВЛКСМ МҚ янги таркибининг пленумларидан бирида ўз натижалари тўғрисида маълум қилишни топширишга мурожаат қилади.

ВЛКСМ XXI съездининг СССР, АҚШ, Покистон, Афғонистон Жумҳурияти ҳукуматларига

МУРОЖААТИ

Афғонистон Жумҳурияти ҳудудидан совет қўшинларининг чекланган контингенти олиб чиқиб кетилган кундан буён бир йилдан ортиқ вақт ўтди. Ана шунга қарамай, у ерда биродаркушлик уруши давом этаяпти. Афғон халқи ва бутун жаҳон жамоатчилиги чўзилиб кетган низони тезроқ ҳал этишни кутмоқда. Маълумки, шу пайтгача қуролли оппозиция қўлида ҳарбий бурчини адо этишда асирга тушиб қолган ватандошларимиз ушланиб турибди.

Шу муносабат билан ВЛКСМ XXI съезди делегатлари Афғонистон бўйича Женева аҳдномаларининг асосий кафолатлари ҳисобланган СССР, АҚШ, Покистон, Афғонистон Жумҳурияти ҳукуматларига ўз зиммаларига олган мажбуриятларга қаттиқ риоя қилиш, қон тўкилишини тезроқ тўхтатишга эришиш, холис ният кўрсатишда асирга тушиб қолган совет ҳарбий хизматчиларини Ватанига қайтиб келиши учун барча зарур куч-ғайрат сарфлашга мурожаат этадилар.

Хорижидан хабарлар

Чет эл ёшлари ҳаётидан

БМТ. Ист — Ривер соҳилидаги БМТга қарашли ҳашаматли бинонинг 39-қавати даҳлизларида болаларнинг жарангли овозлари янгради, уларнинг жингалак сочлари, бантлари ва кокиллари эса ҳатто Бош Ассамблея зали гумбазлари остида ҳам кўзга ташланди... Шу куни жаҳондаги 120 мамлакатдан келган 6 ёшдан 12 ёшгача бўлган мингдан зиёд бола жаҳон ҳамжамиятининг қароргоҳида эндиликда анъанавий байрамга айланиб қолган жаҳон болалар кунига тўпланди.

Байрам чоғида концерт бўлди ва ўтган йил охирида бола ҳуқуқлари тўғрисида қабул қилинган конвенциянинг мумкин қадар тезроқ кучга киритилиши сўралган илтимоснома остида имзолар тўпланди. БМТ Болалар фондининг бошқарувчи директори Жеймс Грант мазкур илтимосномани болалар манфаатлари учун яқинда бўладиган олий даражадаги жаҳон учрашуви иштирокчиларига топшириш ниятида. «Илтимос, ўз ибратингиз билан бизни урушга эмас, тинч яшашга ўргатинг, — дейлади унда. — Биз ўз ҳукуматларимизни бола ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенцияни мумкин қадар тезроқ кучга киритишга даъват этамиз».

Унда боланинг жамиятдаги ҳуқуқий ҳолати, унинг сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий ҳуқуқлари белгилаб қўйилган. Конвенцияда давлатларнинг болаларнинг муҳофаза этилишини таъминлаш юзасидан мажбуриятлари тўғрисида, ота-оналарнинг ҳуқуқлари ва масъулияти ҳақида гапирилади. Ҳужжатда айтилишича, барча мамлакатлар боланинг иқтисодий эксплуатациядан ва унинг саломатлиги учун хавфли бўлиши ёки ўқишга ҳалал бериши мумкин бўлган ҳар қандай ишни бажаришдан муҳофаза этиш ҳуқуқини таъминлашлари лозим.

ГАВАНА. Куба пойтахтининг марказий ноҳияларидан бирида жойлашган «Хуан Мануэль Маркес» педиатрия касалхонасида биринчи бор инглизча талаффуз қулоққа чалинди. Чернобиль аварияси натижасида азият чеккан ва бу ерда даволанаётган совет болалари ҳузурига «Венсеремос» халқаро бригадасидан бўлган америкалик кўнгиллилар меҳмон бўлиб келишди. Кубага улар АҚШ ўтказаётган иқтисодий қамал ва муттасил ҳарбий таҳдидлар муносабати билан қийинчиликларни бошидан кечираётган жумҳурият иқтисодиётига қўлларидан келганча ёрдам бериш ниятида келдилар.

Бундай инсоний меҳр-оқибат мулоқотида тилмочлар керак бўлмади. Болалар америкалик йигит ва қизларга ўзларининг Куба тўғрисидаги дастлабки таассуротлари ҳақида, кубаликларнинг бирдамлиги, ўзлари ҳар куни кубалик шифокорлар ва ҳамширалар илиқ муносабатидан баҳраманд бўлаётганликлари тўғрисида гапириб бердилар.

ЛАГОС. 30 ёшгача бўлган 3,5 миллиондан зиёд нигериялик ишсиз, деб таъкидлади Варри шаҳрида иш билан таъминлаш масалалари миллий директоратининг бош директори Чуку Нвачуку. Уларнинг аксарияти ўрта мактабларнинг мутахассисликка эга бўлмаган битирувчиларидир. Шаҳарларда ёшларнинг бундай тоифаси ўртасидаги ишсизлик 60 фоиздан ошади.

Директорат муаммони ҳал этиш учун уч ойлик курслар тармоғини вужудга келтирди. Бундай курсларда турли ҳунарларнинг асослари ўргатилади, хизмат кўрсатиш соҳаси учун ходимлар тайёрланади. Бироқ ҳозирча атиги 200 мингдан кўпроқ ёшларгина шундай курсларда ўқиб чиқишди. Аҳолининг тез суръатлар билан кўпайиб бориши ва иқтисодиётдаги қийинчиликлар шароитида ишсизлик Африкадаги энг катта бу мамлакатда яқин келажакда жиддий ижтимоий муаммолигича қолаверади.

ГАВАНА. Кубалик ўн минглаб студентлар ва мактаб ўқувчилари миллий байроқларни ҳамда «Бу ерда ҳеч ким бўш келмайди!», «Социализм ёхуд ўлим», «Бизни қўрқитолмайсиз» каби шиорларни кўтариб Куба пойтахтининг марказий кўчаларига чиқдилар.

Куба ёш коммунистлар уюшмасининг Гавана шаҳри вилоятидаги ташкилоти раҳбари Эктор Родригеснинг журналистларга таъкидлашича, намойишдан мақсад — «Мамлакат ёш авлодининг революцияга, партияга ва Фиделга садоқатини, унинг социализмни ҳимоя қилишга тайёрлигини тасдиқлашдир». Пойтахт ёшларининг намойиши мамлакатда ўтказилаётган «Куба қалқони» ҳарбий машқлари билан бир вақтда тўғри келди. Бу машқда ҳарбий қисмлардан ташқари халқ лашкарлари қўшинлари ва корхоналарда тузилган «ишлаб чиқариш ва мудофаа» бригадалари ҳам иштирок этмоқда.

(ТАСС).

Жанубий Африка Жумҳуриятида оқ танлилар ва қора танлилар учун сиёсий жараённинг келгусидаги ривожи истиқболи анча мураккаб кўринади. Президент Фредерик де Клерк бошлаган қайта ўзгартириш, Ғарб матбуоти таъкидлаб ўтганидек, ҳукумат бошлиғининг ўзи ҳам ирқий камситишни аста-секин бартараф этишга қаратилгандир. Воқеа ривожи келгусида қандай йўлдан боради? Бу савол Жанубий Африка Жумҳурияти қора танли аҳолисини кўпроқ тўлқинлантирмоқда. Мамлакатнинг соҳиби ким бўлади? Келиб чиқиши овруполик бўлган, оқ танли тўрт фоиз африкаликларни бу масала кўпроқ ташвишлантирмоқда. Гуруҳлар ўртасида тўқнашувлар юзага келишининг олдини олиб қолиш мумкин бўлармикан?

Суратда: Жанубий Африка Жумҳриятидаги оқ танлилар фақат қурол кучига умид боғлайдиларми?..

ТАСС сурат хроникаси.

Ранг-баранг олам

11 ЁШЛИ РЕКОРДЧИ

● 80 ТА ТИЛНИ билувчи Буюк британиялик журналист Гарольд Уильямс ўзига хос рекордчидир. Шуниси қизиқки, Гарольд 11 ёшидаёқ грек, лотин, иврит, француз ва немис тилларини ўрганиб олганди.

СУВ ИЧМАЙДИГАН КИШИ

● 35 ЁШЛИ инглиз К. Кобб мана икки йилдирки, оғзига бир қултум ҳам сув олмайди. Гап шундаки, ичимлик суви ичди дегунча Коббнинг аъзойи бадани бўшашиб, боши оғрий бошлайди. У истеъмол қиладиган ягона ичимлик — янги помидор шарбатидир.

ҚИММАТБАҲО ТЎППОНЧАЛАР

● УЗОҚ ВАҚТ Нью-Йорк шаҳри полицияси омборида жиноятчилардан мусодара қилинган иккита эски тўппонча сақланарди. Тилла ва фил суяги билан безалган бу қуроллар бир офицер эътиборини жалб этди. У тўппончаларни мутахассисга кўрсатгандан кейин маълум бўлдики, улар рус императори Екатерина II-ники экан. Иоган Грецки исмли уста ишлаган бу қуроллар 200 минг долларга баҳоланиб, музейга топширилди.

БУЙРУҚ БИЛАН ИШЛОВЧИ АВТОМОБИЛЬ

● ГФРда яшовчи Ганс Кемпф исмли ихтирочи ўз эгасининг оғзаки буйруғи билан ишловчи антиқа автомобиль кашф этди. Буйруқ берилиши билан машина эшиги очилади ва ёпилади, стартер ишга тушади, чироқлар ҳам ёнади. Ҳатто машина ўриндиқлари ўз ҳолатини ўзгартириши мумкин.

ҲОВУЗДАГИ КИНОТЕАТР

● КАЛИФОРНИЯДАГИ Сан-Диман шаҳрида ғаройиб кинотеатр очилди. Унинг эгаси Кент Лемастер ҳовуз четига экран ўрнатиб, сувга шиширилган резина ўриндиқлар қўйган. Томошабинлар бир вақтнинг ўзида ҳам фильм томоша қилиб, ҳам иссиқ ванна қабул қилишлари мумкин.

АРМИЯ ВА ҚАЙТА ҚУРИШ

ЎЗБЕКИСТОН АХБОРОТ АГЕНТЛИГИ МУХБИРИНИНГ САВОЛЛАРИГА ЎЗБЕКИСТОН ССР ҲАРБИЙ КОМИССАРИ В. Н. МАҲМУДОВ ЖАВОБ БЕРАДИ.

— **Владимир Носирович, қайта қуриш совет халқи турмушининг барча жабҳаларини қамраб олди. У ҳарбий комиссариатлар фаолиятига қай даражада таъсир қилди?**

— Жумҳуриятимиз ҳарбий комиссариатлари бугун ҳаётимизда рўй бераётган барча ўзгаришларни ўзларида тўла ҳис этдилар. Ўзбекистон ССР Олий Советининг 1990 йил 31 март куни Ўзбекистон ССР Олий Совети биринчи сессиясида қабул қилинган «Ўзбекистон ССР Олий Советининг «Умумий ҳарбий мажбурият» тўғрисидаги Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритишга доир таклифлари тўғрисида»ги қарорида СССРнинг ҳозир амал қилаётган «Умумий ҳарбий мажбурият» тўғрисидаги Қонуни ва бошқа Қонун ҳужжатлари эскириб қолганлиги таъкидланади. Уларда мамлакатда рўй бераётган ижтимоий-сиёсий ўзгаришлар ҳисобга олинмаган, улар ҳарбий хизматчиларнинг ҳуқуқларига етарли даражада риоя этилишини, уларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишни таъминламаяпти. СССРнинг умумий ҳарбий мажбурият тўғрисидаги Қонунига СССР халқ депутатлари биринчи Съездида қабул қилинган ўзгартишлар олий ўқув юртлари кундузги бўлимлари талабаларига хизматга чақирилиш муддатини ўқиш тугагунга қадар кечиктириш имконини берди.

Совет кишиларининг, шу жумладан ёшларнинг ижтимоий фаоллиги ошганлиги хизматга чақирилувчи ёшларга катта таъсир қилмоқда. Бугунги кунда ёшларнинг кўпчилиги армияга чақирилгунга қадар турли норасмий гуруҳлар ва бирлашмалар ишида қатнашган. Ишимизда мамлакатда миллатлараро муносабатлар кескинлашганлигини, баъзи минтақаларда армияга қарши кайфиятлар пайдо бўлганини ҳам ҳисобга олмаслик мумкин эмас. Жумҳурият ҳарбий комиссариатлари бундай шароитда ўз ишларида янги-янги шаклларни излашмоқда.

Аввало ошкоралик анча кенгайганлигини айтмоқчи эдим. Ўтган йилдан бошлаб биз армияга чақирилувчи йигитларимизни хизмат қилиш учун қаерга жўнатаётганимиз сир бўлмай қолди. Армияга чақирилувчилар ва уларнинг ота-оналарига қайси командага бириктирилганликлари, қандай турдаги транспорт билан қайси аҳоли пунктига боришлари эълон қилинадиган бўлди. Бу вилоят йиғилиш пунктларидаги тангликни анча камайтиришга имкон берди.

Ҳарбий комиссариат билан жумҳуриятимиз вилоятлари, ноҳиялари ўртасида бевосита телефон орқали мулоқот анъанага айланди.

Биз ноҳия, вилоят чақирув комиссиялари ишини яхшилаш, хусусан шаҳар, ноҳия, вилоят ижроия қўмиталари раисларининг ўринбосари чақирув комиссияси раисининг ўринбосари бўлишига доир масала юзасидан фирқа ва совет органларига, жумҳурият ҳукуматига таклиф киритдик, яъни чақирув комиссияси раисининг ўринбосари қилиб аввал бўлганидек ижроия қўмита аъзосини эмас, балки халқ депутатлари шаҳар, ноҳия, вилоят ижроия қўмиталари раисларининг ўринбосарларини тайинлаш таклифи билан чиқдик. У чақириш билан боғлиқ чора-тадбирларни тезлик билан кўриб, масалаларни ҳал қиладиган бўлади.

— **Владимир Носирович, ҳозир бизнинг йигитлар қаерда хизмат қилишяпти?**

—Улар бутун мамлакатимиз бўйлаб — Болтиқбўйидан Узоқ Шарққача, совуқ шимолдан Ватанимизнинг жанубий чегараларигача бўлган ерларда хизмат қилишмоқда. Бизнинг йигитлар Совет Армияси қўшинларининг барча турларида, чегара ва ички қўшинларда, ҳамма флотларда, чет эллардаги қўшинларимизда, шунингдек қурилиш қисмларида хизмат вазифаларини ўтамоқдалар. Жумҳурият ҳарбий комиссариатлари, ота-оналар ўзбекистонликлар сидқидилдан хизмат қилаётганликлари тўғрисида минглаб ташаккурнома ва хатлар олишмоқда.

Қорақалпоғистонлик катта матрос торпедочи Мурод Утагенов, тошкентлик оддий гвардиячи механик-ҳайдовчи Ботир Маҳкамов, шовотлик оддий аскар Ойбек Қурамбоев, Андижон вилоят Ҳамза номли совхоздан оддий аскар Раҳим Солиев, фарғоналик танкнинг оддий механик-ҳайдовчиси Адҳам Жалилов, Хоразм вилоят «Ленинград» колхозидан оддий ҳайдовчи Икром Машарипов, ангренлик пиёда аскарларнинг жанговар машинаси механик-ҳайдовчиси Бахтиёр Кунишев, жиззахлик курсант Г Шамсутдинов, Сурхондарё вилоятининг Комсомолобод посёлкасидан оддий аскарлар Жамшид Бобоқулов ва Рустам Жумаев, хивалик оддий аскар Мақсуд Иброҳимов ва кўплаб бошқа йигитларимиз жумҳуриятимиз ишончини муносиб оқлашмоқда.

— **Ўзбекистондан чақирилган йигитларнинг кўпи қурилиш қисмларида хизмат қилаётгани тўғрими?**

— Қурилиш қисмларига соғлиги сабабли жанговар ва махсус қисмларда хизмат қилиши мумкин бўлмаган ёшлар юборилади. Чунки у ерда машқлар, юришлар, хизматни ўташ ва бошқа шу кабилар чоғида йигитлар зиммасига жуда катта юк тушади. 1989 йил якунларига кўра Ўзбекистондан чақирилган ёшларнинг 73 фоизи жанговар махсус қисмларга, 27 фоизи қурилиш қисмларига юборилган (бу кўрсаткич 1988 йилда 37,2 фоизни ташкил қилган эди).

— **Жумҳуриятимизнинг ўзида қанча йигит хизмат қиляпти?**

— Бугунги ҳаётимизни реаллиги шундаки, СССР Қуролли кучлари кўп миллатли, экстерриториал принцип асосида қурилади. Бугунги кунда биз армияга чақирилувчиларнинг 13 фоизга яқинини жумҳуриятда қолдиряпмиз. Ўтган йилдан буён уйланган йигитлар Туркистон ҳарбий округида хизмат қилиш учун қолмоқдалар.

— **Жумҳуриятдан Совет Армияси сафларига чақирилган ҳарбий хизматчиларнинг кўпгина ота-оналари, хизматни ўташ даврида аскарлар ҳалок бўлаётганлигидан қаттиқ ташвишга тушишмоқда. Шу муносабат билан сиз нима дея оласиз?**

—Ҳарбий хизматчилар хизмат вақтида Қонунда белгиланган бурчини бажараётганида ҳалок бўлишлари муаммоси бор ва бу муаммо ҳаммамизни ташвишга солмоқда.

Рақамлар ҳам, айрим ҳодисалар ҳам бундан далолат беради. Ўзбекистонлик жангчиларнинг кейинги икки йил ичида ҳалок бўлиши ҳолларини таҳлил қилиш уларнинг унчалик кўпаймаганлигини кўрсатмоқда. Айни вақтда ёшларни армия хизматига тайёрлашда, ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси борасидаги фаолиятимизда жиддий камчиликлар мавжудлиги кўзга ташланмоқда. Энди ўзингиз ўйлаб кўринг: ҳамма ўлганларнинг деярли бештасидан биттаси соғлиқни сақлаш органлари, ноҳия ҳарбий комиссариатларининг табобат комиссиялари чақирилувчиларда ўз вақтида аниқламаган касалликлар оқибатида рўй берган. Ахир бу ишга расмиятчилик билан ёндашиш эмасми? Худди шунча одам ўз жонига ўзи қасд қилиши натижасида ҳалок бўлмоқда. Улар, одатда, жисмоний жиҳатдан заиф, хаста, маънавий ва руҳий жиҳатдан тобланмаган ёшлардир. Жангчиларнинг 9 фоизи автотранспортни яхши бошқара олмаганлиги сабабли авариялар ва фалокатларда ҳалок бўлишди. Буларнинг ҳаммаси барча ўлганларнинг деярли ярмини ташкил этади. Демак шундай хулоса чиқариш мумкин: армия хизматига тайёрлаш сифатини ошириш ҳисобига чақирилувчи йигитларимиз ҳалок бўлиши ҳолларини икки баравар қисқартириш мумкин. Кейинги икки йил ичида ўзбекистондан чақирилган ҳарбий хизматчилардан 598 нафари турли сабабларга кўра ҳалок бўлди.

Мен, ҳарбий комиссар сифатида беҳуда гаплар, уйдирмалар, миш-мишлар тарқалмаслиги учун ҳар бир ўлим, ҳарбий хизматчининг вафот этиши муносабати билан округларнинг ҳарбий кенгашларига, гарнизонларнинг прокуратураларига ҳарбий хизматчининг ҳалок бўлиши, ўлими асл сабабларини аниқлаб, буни қариндош-уруғлари, яқинларига етказиш масаласи юзасидан сўровлар юбориш ҳақида қарор қабул қилдим.

— **Одамлар, фақат хизматга тайёр эмасликлари сабабли ҳалок бўлаётганлари йўқ-ку!...**

— Ҳа, афсуски, кўп жангчилар машқлар вақтида, қурол, ишлатишда, техникадан фойдаланишда шахсан масъулиятсизлик қилганликлари сабабли, қурилиш, хўжалик ва бошқа ишлар хавфсизлиги чораларига риоя этмаганликлари натижасида ҳалок бўлишмоқда. Жангчиларнинг бир неча фоизи безорилик ҳаракатлари, муштлашиш, бир-бирини ҳақорат қилиш натижасида, «қариялик» деб аталган ярамас одат негизида ҳалок бўлди.

— **Бундай ярамас одатларнинг пайини қирқиш учун қатъий чоралар кўриш керак!**

— Ҳа, бундай чоралар кўрилмоқда. Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси, жумҳурият Вазирлар Кенгаши, ҳарбий комиссариати ёшларни армия хизматига тайёрлаш масаласини доимо эътиборда тутмоқдалар. Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси 1989 йилнинг ноябрида ўзбекистонлик жангчиларнинг ҳалок бўлиш сабабларини ўрганди ва таҳлил қилди. КПСС Марказий Қўмитаси, СССР мудофаа вазири, Совет Армияси ва Ҳарбий-Денгиз Флоти Бош сиёсий бошқармаси бошлиғининг номига ва ўзбекистонлик халқ депутатлари сўровига биноан шахсан М. С. Горбачевга хат юборилиб, унда жангчилар озиқ-овқат маҳсулотлари, уй-жой билан анча қониқарсиз таъминланаётганлиги, муштлашишлар, таҳқирлашлар, «қариялик» натижасида ҳалок бўлиш ҳоллари баён этилган эди.

Ўтган йили юртдошларимиз хизмат қилаётган ерларга жумҳурият фирқа, совет идоралари, жамоатчилигининг комиссиялари жойлардаги ишларнинг аҳволини ўрганиш, командирларга ўз қўл остидаги ёшларни тарбиялашда амалий ёрдам бериш учун 60 мартадан кўпроқ боришди. Комиссия таркибида жангчиларнинг ота-оналари бор эди. Улар Узоқ Шарқ, Волгабўйи—Урал, Байкалорти, Ленинград ҳарбий округларида, Қора денгиз флотида бўлдилар. Комиссия иши натижаларига биноан масъул қарорлар қабул қилинди, қисмларда уставга биноан керакли тартиб ўрнатилди, таҳқирлашга, ўз мавқеини суиистеъмол қилишда ва ҳоказоларда айбдор бўлган кишилар жиноий жавобгарликка тортилди, ҳарбий интизомни мустаҳкамлаш юзасидан жиддий камчиликларга йўл қўйган баъзи командирлар ишдан олиб ташланди.

Бу соҳада Фарғона ноҳиясининг фирқа, совет идоралари, ҳарбий комиссариатлар жуда фаол ишлашмоқда. Уларнинг вакиллари Совет Армиясининг турли ҳарбий қисмларида йигирма мартадан кўпроқ бўлишди.

— **Бундай сафарлар шунчаки сафар бўлиб қолмасмикан!**

Доимий оталиқ алоқаларига доир яхши мисоллар борми!

— Бор. Ўтган йили Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси Қорақалпоғистон АССРни, жумҳуриятимиз вилоятларини юртдошларимиз хизмат қилаётган ҳарбий округларга бириктириб қўйиш ҳақида қарор қабул қилганидан кейин бу иш фаоллашиб кетди. Фақат 1989 йилнинг декабрида, шу йилнинг январь ва февраль ойларидагина фирқа ва совет идоралари ҳамда жамоат ташкилотларининг вакиллари вилоят ҳарбий комиссариатлари ходимлари ва аскарларнинг ота-оналари билан биргаликда Киев, Узоқ Шарқ, Шимолий Кавказ, Карпатолди, Белоруссия, Байкалорти, Москва, Волгабўйи — Урал ва Ленинград ҳарбий округларида бўлишди. Улар бу сафарлари чоғида ўзбекистонлик жангчиларнинг реал турмуш шароитларини, ҳарбий машқларини кўриш имконига эга бўлдилар. Аскар ва сержантларни ватанпарварлик ҳамда байналмилал руҳда тарбиялаш борасида қисмларнинг қўмондонлигига катта ёрдам берилди. Ўзбекистонликлар ўзбек тилида ёзилган китобларни, миллий ўйинларни, совға-саломларни жангчиларга туҳфа қилиб олиб келишди. Жумҳурият артистларининг ижодий жамоалари Киев ва Узоқ Шарқ ҳарбий округларига бориб келишди.

Ҳозир биз жумҳурият ҳукуматига чақирилувчилар жўнаб кетаётган эшелонлар ва катта командалар таркибида фирқа, совет, комсомол органлари вакилларини, ота-оналарни юборишни таклиф қилдик. Бунда нимани назарда тутяпмиз? Биринчидан, хизмат жойига кетилаётганида армияга чақирилувчилар билан иш олиб борилади. Бу эса уларнинг йўлдаги хулқи-атворига, интизомига таъсир қилади.

Иккинчидан, вакилларимиз қисмга боришлари биланоқ армияга чақирилган йигитларни қандай кутиб олишганини, қандай жойлаштирилганини, улар сафга қандай қўшилишаётганини ўз кўзлари билан кўрадилар. Жумҳуриятдан чақирилган ҳарбий хизматчилар билан учрашадилар, уларнинг хизматни ўташ шароитлари қандайлигини, қандай яшаётганликларини, таълим жараёни қандай ташкил этилганлигини билиб оладилар, қисмларнинг командирлари билан учрашадилар; наказларни, диёримиздан олиб борилган совғалар ва эсдалик буюмларни, она тилидаги адабиёт, пластинкалар, кассеталар, музика асбобларини топширадилар ва ҳакозо. Бундай тадбир эндигина армияга чақирилганлар учун ҳам, хизматни ўтаётган ҳарбий хизматчилар учун ҳам, фарзандлари энди хизматга жўнаб кетаётган ёки хизмат қилаётган ота-оналар учун ҳам фақат фойда келтиради, деб ўйлаймиз, чунки улар фарзандлари қаерда ва қандай шароитда хизмат қилишларини билиб оладилар.

— **Владимир Носирович, айрим ҳарбий хизматчилар ҳарбий хизмат қийинчиликларига чидай олмай қисмлардан ўзбошимчалик билан кетиб қолишаяпти...**

— Афсуски, кейинги вақтда шундай ҳодисаларга дуч келдик. Бу ҳақда нима дейиш мумкин? Ўз қисмидан ўзбошимчалик билан кетиб қолиш — ҳарбий қасамни қўпол равишда бузишдир, ҳарбий жиноятдир. Бундай жиноятни содир этган киши қонунга мувофиқ жиноий жавобгарликка тортилиши керак. СССР мудофаа вазири Совет Иттифоқи Маршали Д. Т. Язов «Известия» рўзномаси мухбири саволларига жавобан худди шундай деди: ҳарбий комиссариатлар ҳарбий хизматчиларни бир ҳарбий қисмдан иккинчисига ўтказиш билан шуғулланмасликларини алоҳида таъкидламоқчиман. Агар қисмда нормал хизмат қилиш учун шароит яратилмаган, салбий ҳодисалар, «қариялик» бор экан, ҳарбий хизматчилар ва уларнинг ота-оналари бу хусусдаги шикоятларини Совет Армияси ва Ҳарбий-Денгиз Флоти юқори командирларига юборишлари керак»

— **Владимир Носирович, ҳозирги вақтда сизни ҳарбий хизматга ёшларни тайёрлашга доир қандай муаммолар кўпроқ ташвишга солмоқда?**

— Муаммолар жуда кўп. Хизматга чақирилувчиларнинг умумий таълим савияси, рус тилини яхши билмаслиги бизни жуда ташвишга солмоқда. Масалан армияга чақирилувчиларнинг 25 фоизи рус тилини яхши билмайди. Шу сабабли ҳарбий хизматчиларга армиядаги жанговар касбларни ўргатиш, уларнинг жанговар техникани ўзлаштиришлари жуда чўзилиб кетмоқда. Айрим ташкилотларнинг, ўқув юртларининг раҳбарлари ўзбек тилига давлат тили мақоми берилиши ҳақида қонун қабул қилингач, ноҳия ҳарбий комиссариатларига армияга чақирилувчилар учун ўзбек тилида характеристика келтириб бера бошлашди, ахир бу характеристикалар йигитлар билан бирга бутун мамлакатга жўнатилади.

Йигитларнинг жисмоний тайёргарлиги ҳам кўнгилдагидек эмас. Ҳаммасидан ҳам Самарқанд вилоятида армияга чақирилувчиларнинг бир гуруҳи текшириб кўрилганида, уларнинг ГТО нормативларини бажарганлигини тасдиқлади, деб бўлмайди. Шундай далилларга ҳам дуч келмоқдамизки, «Билим» жамиятининг айрим ташкилотлари хўжалик ҳисобига ўтиш муносабати билан армияга чақирилувчилар орасида ҳарбий-ватанпарварлик мавзусида ўтказган лекция ва суҳбатлари учун ҳақ тўлашни талаб қила бошладилар. Чақириқ участкалари ва йиғилиш масканлари ҳам талабларга тўла жавоб бермайди. Бошланғич ҳарбий тайёргарликни сифатли ўтказиш учун ҳамон етарли ўқув-материал базаси йўқ.

Муаммолар кўп, уларни фирқа ва совет органлари билан мустаҳкам ҳамкорликда ҳал этишга ҳаракат қилаяпмиз.

— **Бу йил баҳордаги чақириқнинг ўзига хос хусусиятлари қандай?**

— Баҳорги чақириқ қайта қуришнинг масъулиятли бурилиш босқичига тўғри келмоқда, бу босқичда жумҳурият ва маҳаллий Шўроларнинг таркиби янгиланмоқда, КПСС XXVIII съездига, Ўзбекистон Компартиясининг XXII съездига тайёргарлик кўрилмоқда, комсомол қайтадан тузилмоқда. Армия ва Флотда бутун турмушни демократиялаш чуқурлашиб бормоқда.

СССР Олий Советида давлат мудофаасига, ҳарбий хизматни ўташ тартибига таааллуқли муҳим Қонун лойиҳалари кўриб чиқилади. Ҳозирча эса чақириқ амалдаги «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР Қонунига мувофиқ ўтказилади. Мен Ўзбекистон ССРнинг чақирилиш ёшидаги барча гражданларини, уларнинг ота-оналари ва қариндош -уруғларини юксак гражданлик масъулиятини ҳис этишга ва чақириқни уюшқоқлик билан ўтказишга даъват этаман.

— **Пировардида бўлажак жангчиларга қандай истаклар билдирасиз?**

— Армия — Ватан соқчилигида турган, халқимизнинг тинч меҳнатини қўриқлайдиган халқ, давлат фарзандидир. — Бинобарин, армияга муносабат, армияни тўлдириш давлат аҳамиятига молик иш бўлмоғи керак. Бўлажак жангчилар ва уларнинг ота-оналарига тилагим шуки, йигитлар ҳарбий хизматга олдиндан тайёргарлик кўришсин. Яхши умумий таълим, рус тилини яхши билиш, жисмоний чиниқиш, армия турмуши қийинчиликларига маънавий жиҳатдан тайёр бўлиш, мураккаб вазиятда ўзини йўқотиб қўймаслик, оддий хавфсизлик чораларини билиш, хизмат яхши ўтишининг кафолатларидир. Ана шу фазилатларни армияга чақиришдан анча олдин тарбиялаш лозим. Ана ўшандагина армия сафига қўшилган йигит тез орада ватанни ҳимоя қилишга ва ўз қадр-қимматини муҳофаза этишга қобилиятли чинакам аскарга айланади.

Яна шуни илова қилмоқчиман: юқорида айтганимдек, Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи Сессияси қарор қабул қилди. Бу қарорда қуйидагилар баён қилиб берилган:

— Ўзбекистондан армияга чақирилиб, ҳарбий-қурилиш қисмларига юбориладиган йигитларни тинч даврда хизматни ўташ учун фақат жумҳурият ёки Туркистон ҳарбий округи территориясида қолдириш;

— Ҳақиқий хизматдаги ҳарбий хизматчиларга ҳар йили отпуска бериш;

— Ҳалок бўлган жангчиларнинг оилаларига бир йўла ва доимий пул нафақаси белгилаш;

—Ўзбекистон ССР территориясида суворовчилар ҳарбий билим юртини ташкил этиш ҳамда унга 70-80 фоизини туб миллат йигитларидан олиш.

СССР халқ депутатлари ва Ўзбекистон ССР халқ депутатлари СССР мудофаа вазири Д. Т. Язов билан учрашиб, ушбу қарорнинг мазмунини СССР Олий Совети раҳбарларига етказдилар. Қарорда баён қилинган кўпгина тадбирлар қўллаб-қувватланмоқда ва улар амалга оширилади, деб ўйлайман.

* * *

Суҳбат ЎзТАГ ҳузуридаги махсус матбуот гуруҳи томонидан тайёрланган.

Йигитлик бурчи. Бу «қарз»ни узиш ҳар бир вояга етган, тўрт мучаси омон бўлган ўғлонлар учун фарз. Бугунги кунда эл қатори бошқа миллат фарзандлари билан бирга бу бурчни шараф билан ўтаётган ўзбекистонлик аскар болалар хизмат қилаётган ҳарбий қисмларга ота-оналар, фирқа ва комсомол ходимлари тез-тез ташриф буюришяпти. Чунки сўнгги пайтда содир бўлаётган нохуш воқеалар ҳаммамизни ташвишга солаётгани сир эмас...

Сиз кўриб турган суратларда Ленинград ҳарбий округи қисмларидан бирида бўлиб ўтган ана шундай ҳаяжонли учрашувлардан лавҳалар акс эттан.

Суратках Аъзамжон МИРЗАЖОН.

УРУШДАН ГАПИРМА БОЛАМ...

Қораянтоқ қишлоғида «Иттифоқ» деб номланган катта кўча бор. Бу кўчадаги уйларнинг бирида Улуғ Ватан уруши йилларида уч ўғлидан жудо бўлган Бувсулув момо Ёдгорова истиқомат қилади...

1939 йилнинг куз ойлари. Ўша йили совуқ эрта тушди. Ҳали кузак бўлишига қарамай тушларида қор ёғди. Мусурмонқул ота ва Бувсулув холалар тўнғич ўғиллари Норқулни аскарликка кузатдилар.

Орадан, кўп ўтмай Норқулдан хатлар кела бошлади. У ўз мактубларида ҳарбий ҳаётга кўникиб кетганлигини, командирлари унинг хизматидан мамнун эканлигини ёзар эдилар. Фақат ота-онагина эмас, кичик ўғиллар Раҳмонқул ва Искандарлар ҳам акалари мактубини ўқиб хурсанд бўлишар, унинг ҳарбий кийимдаги суратини қўлдан қўймай, ҳавас билан термулишарди.

Шундай қувончли кунларнинг бирида элнинг тинчи бузилди. Уруш бошланди. Барча қатори Бувсулув холанинг ҳам кўнглини ғам босди. Кўз олдига Норқул келаверди. Навбат ўртанча ўғли Раҳмонқулга келди. У ҳам тўғри фронтга жўнади.

Ана шундай кунларнинг бирида оила бошига яна мусибат тушди. Оғир касаллик туфайли Мусурмонқул ота вафот этди. Оиланинг барча ташвишлари она зиммасига тушди. У колхоз даласида ишлаб, аёллар билан овуниб қайғуларини бироз енгиллаштирарди.

1942 йилнинг бошларида кенжаси Искандарга ҳам ҳарбий комиссариатдан чақирув қоғози келди. У ҳам Ватан ҳимоясига отланди. Она ёлғиз қолди. Туну-кун ўғилларининг эсон-омон қайтишини тилар, уруш бошлаганларни тинмай лаънатлаб, кунларнигина эмас, дақиқаларни ҳам санаб ўтказар эди. Бир куни болалар уларникига суюнчига келишди. Раҳмонқул ярадор бўлиб қишлоғига қайтди. Тез кунларда соғайиб кетди. Онанинг ўксик кўнгли бироз таскин топди.

Афсуски, бу қувонч узоққа чўзилмади. Соддадил аёл фронт орқасида фронтдагидан ҳам хавфлироқ бўлган яширин «душман»лар борлигидан бехабар эди. Шунинг учун ҳам Раҳмонқулига яна чақириқ қоғози келганда ҳайрон бўлди. У ўғлини яна фронтга кузатар экан, жигаргўшаси қайсидир бир амалдорнинг туғишгани ўрнига жангга кетаётганлигини билмас эди. Бу сирни минг афсус, у кеч билиб қолди...

— Ҳеч бўлмаганда биргина шу ўғлим тирик қайтганида, қайғуларим енгиллашарди, суянчиғим бўларди, — дейди кўзидаги ёшини енги билан артиб Бувсулув она.

— Мен ишга кетаётганимда, ўғлим ҳарбий комиссариатга учраб келишлигини айтди. Кун тушликдан оққан. Биз тўрт-беш аёл тушликни қилиб, эндигина ишни бошлаган эдик. Ковушимни ғўза соясига ечиб қўйиб, ялангоёқ ишлаётган эдим. Тўсатдан Қодир (Қодир бобо айни кунда пенсионерлик гаштини сурмоқда.) чопиб келди-да, Раҳмонқул яна жангга жўнаб кетаётганини айтди. Шошганимдан ялангоёқ уйга чопиб кетаверибман. Фақат Қодирнинг «ҳой, вокзалга бор, ўғлингни кўрмай қоласан», — деб қичқирганини эшитдим...

Она вокзалга етиб борганида, Раҳмонқул вагон ёнида жўнашга шай турар эди. У ўғлини бағрига босиб хайрлашар экан, «Ўзингни эҳтиёт қил, болам», — дея олди, холос.

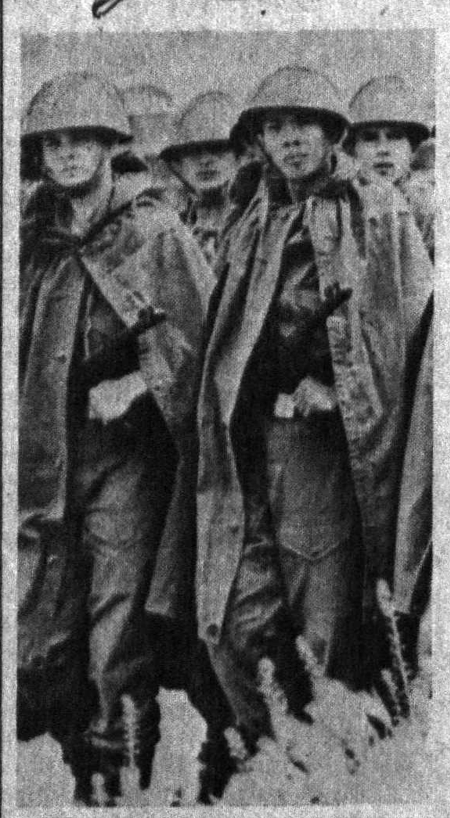
Тўсатдан Искандардан келган хат онанинг тилкаланган бағрини яна тирнади. Бу хатда Искандар чап оёғидан яраланиб, госпиталда ётганлиги маълум қилинганди...

Ҳадемай уруш ҳам Совет армиясининг ғалабаси билан тугади. Лекин Бувсулув она қалбидаги жароҳатлар очиқлигича қолаверди. Унинг уч баҳодир ўғлидан биронтаси ҳам жангдан қайтмади. Бувсулув она катта ҳовлида бир ўзи қолиб кетаверди.

У ҳали ҳам умид билан яшайди. Ўғилларининг биронтасидан хабар келиб қолишини интизорлик билан кутади. У 45 йилдан буён йўл пойлайди. 45 йилдан буён она уруш очганларни қарғайди. Дунёмиз тинч бўлишини, ҳеч қачон уруш бўлмаслигини тилайди...

Эркин ШЕРМОНОВ,
Жиззах ноҳияси.

Тошкент отчопарида кеча Буюк Ғалабанинг 45 йиллигига бағишланган бадиий ҳарбий — спорт байрами бўлиб ўтди.
Суратларда: байрам тантаналаридан лавҳалар.

Е. БОТИРОВ ва А. ГОРОКРИК, Ф. ҚУРБОНБОЕВ (ЎзТАГ) суратлари.

Халқ равнақи...

1937 ЙИЛ! Ҳали бу сана, жуда кўп марта тилга олинади. Адолатли жамиятимизнинг, илк адолатсизлиги сифатида, Социалистик тузумнинг илк инқирози сифатида, адабий сиёсий, иқтисодий соҳалардаги КАТТА йўқотишлар даври сифатида, жуда кўп қарғалади... Баъзан ўйлаб қоласан, киши. Сталин қатағонини кераги ортиқча «чайнаб» юбормадикмикин, деб. Жавоб эса ўз-ўзидан тайёр. Йўқ. Чунки биз ҳали на ўша қатағон йиллари қурбонлари хотираси учун бирор иш қилолдик, на бугунги авлодга ўша давр ҳақида аниқ тасаввур беролдик. Тўғри, публицистлар ва адабиётшунослар баҳоли қудрат ҳаракат қилишяпти. Буни баъзида маъқулласак, баъзида ўтмиш юзига «лой чаплаш» деб қабул қиламиз. Аслида бу ҳақиқатнинг кўзига тик қараш эканлигини ҳаммамиз ҳам тушуниб етганимиз йўқ. Агар тушуниб етганимизда эди, Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Усмон Носирлар руҳи покларининг ҳаққи-ҳурмати бўлса-да, улар ҳақида, улар учун нимадир қилган бўлардик. Бу бугунги ёш авлодга оталари йўл қўйган хатони такрорламасликлари учун ҳам кераклигини унутиб қўймаслик лозим.

Неча бир қатағон йилларини бор бўйича халққа кўрсатишдан қўрқамиз. Агар қўрқмаганимизда 1988 йил «Ёшлик» журналида эълон қилинган шоир Муҳаммад Юсуфнинг «Қора қуёш» достонига бунчалик бефарқ бўлмаган бўлардик...

Абдулла Қодирий номли Тошкент маданият институтининг, маданий-маърифий ишлар факультети, оммавий байрамлар режиссёрлиги бўлимининг сиртқи, 3 курс талабалари юқоридаги достон асосида (саҳналаштирувчи режиссёр Шеркон Қодирий) ўз диплом ишлари учун ҳам истибдод қурбонлари хотирасига бағишланган театрлаштирилган адабий-бадиий композиция тайёрлашган эди. [illegible] ни эшитиб жуда суюндик.

Институтнинг кичиккина томошалар зали гавжум. Ҳамманинг кўзи саҳна юзини яшириб турган пардага қадалган... Парда илкис очилади. Саҳнада панжара, унинг ортида ҳаммасига 66 рақами қўйилган, кўк кийимларига сариқ ҳошия тортилган маҳбуслар. (66-модда, Ўзбекистон ССР жиноят мажмуасининг давлатга қарши жиноятчилар учун қўлланиладиган моддаси.) Панжаранинг ташқи тарафида Сталин сурати осиғлиқ. Саҳна четидаги столда ҳам «халқлар отасининг» бюсти. Саҳнага кириб келган йигит Сталин суратига худди илоҳий нарсага қарагандек ҳурмат билан тикилади. Сўнг столда турган бюстга қараб, ўзининг мўйловини тўғрилайди. «Доҳий» ҳайкалини авайлаб қўлига олади. Кутилмаганда кириб келган ҳарбий унга ташланади. **«Нима қилаяпсан, аҳмоқ!»** У бюстни бағрига босади: **«Ишталин, Ишталин»**. Уни саҳовлиги учун, «доҳий» номини тўғри айтолмагани учун ўлимга буюрадилар. Ўқ еб йиқилаётган сақов, қичқириб ўлади. **«Яшашин, Ишталин!»**...

Шу кичик ҳикоямизнинг ўзиёқ зукко муштарийларимизнинг ёдига «Қора қуёш» достонини солгандир. У ёғи ёдингизда бўлса керак. Спектакль шу тариқа ривожланиб бораверади. Унинг энг юқори нуқтаси сифатида яна бир кўринишни таъкидлаб ўтишни хоҳлардим. Ҳарбий киши Абдулла Қодирийни сўроқ қилмоқда. **«Ўтган кун» деган шеър сизникими?**

— Ҳа, аммо у шеър эмас... — Жим бўлинг ўртоқ, шеърми ё бошқами автори сиз-да. Тамом. Бошқа гапга қолмади ҳожат, Терговчи — пайғамбар. Терговчи — худо...» Саҳнада Усмон Носир нола қилади. **«Наҳот мен жаллоддан кутдим иноят. Унинг олдига етаклаб борган, оёқларимни кесиб ташлайман...»**

Кечада ўтирар эканман, орзу қилдим. Қани ушбу асар, институтнинг кичкинагина томошагоҳидан, катта саҳналаргача [illegible]. Шу Ўзбек аталмиш халқ, ўзининг фидойи фарзандлари, қандай манқуртлар қўлида, қандай бемаъни айблар билан отилиб, осилиб кетганларини билса. Яна ўйлаб қолдим. Театр саҳналарида шундай асарлар саҳналаштирилиб, афкор оммага ҳавола этилса, бугунги кунда театршуносларимиз «театр инқирозга юз тутди», деб жар солишдан қутулармидилар. Шундай бўлса мактаб ўқувчилари ёки институт талабаларини мажбурлаб театрга олиб келишдан қутулиб, биз томошабинлар томошоларга патта тополмай юрармидик. Қани энди ҳақиқатда шундай бўлса.

Кеча сўнггида талабалар қатағон йилларининг гувоҳи, Ўзбекистонда узоқ йиллар масъул ишларда ишлаган, ўн тўрт йил юртдан узоқда азоб чеккан, Сулаймон ота Азимовнинг хотираларини тинглашди (асарда Сулаймон Азимов ҳақида ҳам бир кўриниш бор). Сулаймон отанинг асар ҳақидаги фикрларини билишга ҳаракат қилдим.

— Ота, асарда давр руҳига қандай ёндашилган? Қора бўёқ ошириб юборилмаганмикин?

Ота саволимга қисқа ва лўнда жавоб бериб қўя қолди.

— Йўқ, Қора бўёқ умуман йўқ, Сизнинг эса, саволингиздаёқ қўрқоқ эканлигингиз билиниб турибди...

Нима ҳам дердик, ота ҳақ. Биз ҳар бир сўзни чўчиб айтишга, керагидан ортиқроқ эҳтиёткорликка ўрганиб қолганимиз. Керагидан ортиқ эҳтиёткорлик эса, ўзимиздан қўрқоқлик дегани...

Ўша куни институтнинг ҳаваскорлик режиссёрлик факультети 3-б курс талабалари ҳам диплом иши учун спектакль тайёрлашган экан. Улар озар драматурги Ш. Алиевнинг (Ўзбекчага Ш. Бошбеков ўгирган), «Афанди ва Азроил» асарини қайта ишлаб, (саҳналаштирувчи режиссёр Фахриддин Ашрафхўжаев.) саҳнага олиб чиқишди. Асар Афанди ўз жонини олишга келган Азроилни алдаб жўнатиб юбориши билан бошланади. Уни ҳаттоки Азроил билан ҳам тил топишганидан хабардор бўлган баъзи кимсалар, ундан фойдаланиб қолишга ҳаракат қилишади. Нариги дунёдан ўзларига яхшироқ жой топиб қўйиш шарти билан Афандига пора беришади. Талабалар саҳна асарининг яна бир нуқтаси диққатга сазоворки, улар порани рамзий маънода **«орол»** деб олишган. Бу билан улар, турғунлик давридаги порахўрлик, Оролнинг қуриши, экологик ва ижтимоий инқирозга олиб келганига ишора қилишади. Назаримда бу ишора муваффақиятли чиққан. Афанди, вилоятқўм котибидан, дўкон директоридан, қиморбоз ва бошқалардан олган **«орол»** ларини болалар фонди, Оролни сақлаш, экологик вазиятларни мувофиқлаштирувчи фондларга ўтказади. Унинг бу ишидан таъсирланиб кетган Азроил ҳам, жонини олишдан воз кечади...

Маданият институти талабалари саҳнага олиб чиққан икки асарда Улуғ Октябрь инқилоби сўнггида жамиятимизда рўй берган икки фожиали даврнинг бўй-бастини кўриш мумкин. Мен ушбу сатрларни қоғозга туширар эканман, қайта қуриш бошланган кезлари юксак минбарларда туриб айтилган мана бу сўзлар нақадар ҳақ эканлигига яна бир бор имон келтирдим. **«Халқ маорифи системасида жиддий ўзгаришларсиз, пишиб етилган муаммоларга нисбатан туб бурилишларсиз, биз бунёдкорлик ишларида юксак суратга эриша олмаймиз».**

Мақолага нуқта қўйишдан олдин «Қора қуёш» ва «Афанди ва Азроил»ни саҳнага олиб чиққан талабаларга, ҳамда уларга бу ишда елкадош бўлган устозларига муштарийларимиз номидан миннатдорчилик билдиргим келди. Зеро, шоир Муҳаммад Юсуф ўша кунги учрашувда айтганидек, «Қайсики миллатнинг ёшлари ўтмишга қизиқмас экан, ўша миллатнинг келажаги йўқ». Бизнинг ёшларимиз ижтимоий ва сиёсий муаммоларга ўзига хос ёндашиб, муносабат билдира ва тарихга тик назар ташлай бошладими, демак, халқимизнинг равнақи муқаррар.

Ислом ҲАМРО,
«Ёш ленинчи» мухбири.

(Рўзномамизнинг навбатдаги сони 12 майда чиқади).

Тақдир сўқмоқлари

БАХТИҚАРО ВАДИМ

(Суд очерки)

ДЕТЕКТИВГА ЎХШАБ кетадиган бу қотиллик одатдаги кунларнинг бирида, бошқалардан фарқ қилмайдиган шаҳарчада, оддий одамлар орасида содир этилди. Буни воқеа эмас, мудҳиш фожиа, деб аташ тўғрироқ бўлар. Чунки, хабар тарқалган куниёқ оддий фуқаролар уёқда турсин, кўравериб кўзи, эшитавериб қулоғи «пишган» маъмурий орган ходимларининг ҳам эти жимирлаб кетди.

Мен уни баён қилиб бериш билан бирга, шунга ўхшаш ҳодисалар ва улардан келиб чиқаётган нохуш оқибатларга, тобора кўпайиб бораётган турнақатор муаммоларга эътиборни қаратмоқчиман.

Каллаи саҳарлаб Чирчиқ шаҳри кўчаларидан бири муюлишидан йўргаклаиган бола кўтарган ёшгина жувон чиқиб келди. Йўл айрилишида тўхтаб, ғира-шира отаётган тонг ёғдусида, қўлидаги камзулга йўргакланган боланинг пишиллаб ухлаб ётишини томошо қилди. Эгилиб бўйин-бошини ҳидлади. Юзларига лаб текизиб ўпгандай бўлди. Сўнг осилиб қолган камзул этагини тортиб тўғрилади. Боласини авайлаб бошқа билагига алмаштириб олди. Атрофга аланг-жаланг назар ташлади. Зоғ кўринмаётган кўчаларни бир зум кузатиб турди. Қаёққа юришини чамалагандек бироз тайсаллаб тургач, бир қарорга келди шекилли, ўнгга бурилиб истироҳат боғи томон секин юриб кетди.

У ҳеч қаерга шошилмаётган эди... Боғда ўзига хос ёз тонги сокинлиги ҳукмрон онда-сонда йўлакларни супириш учун барвақт чиққан фаррошларга дуч келарди.

Аёл мажнунтол тагидаги ўриндиққа чўккалади. Ширин ухлаётган боласини оҳисталик билан ёнига, ўриндиққа ётқизди. Сўнг уюшган қўлларини уқалаб, осмонга, қуёш шафақларига тикилганча чуқур «уҳ» тортди. Бир нуқтага маъносиз тикилганича тек қотди.

Бироздан сўнг алланарса «тақир-туқур»лади, сўнг боғнинг радиокарнайидан тонгги мусиқа садоси тарала бошлади. Бироздан сўнг диктор бугун июнь ойининг 22-куни эканлиги, бундан 48 йил бурун, худди шу саҳарда мамлакатимизга гитлерчи фашист галалари хоинона бостириб кирганлиги ва етказган фожиаларни гапира бошлади.

Жувон худди ток ургандек бир сесканиб тушди. Йўқ, йўқ, бу инсоният бошига беҳисоб мусибатлар келтирган уруш даҳшатидан эмас, у ана шу «қора» кунда — 1969 йилнинг 22 июнида Куйбишев вилоятидаги ноҳиялардан бирида туғилган эди.

Иринанинг гўдаклигидан қолган хотиралари жуда саёз: отаси ва онасининг бақириқ-чақириқ билан бир-бирига ташланишганларини элас-элас эслайди; идиш-товоқлар синарди. Ойисини кутиб эшик олдида мўлтираб ўтирарди. Йиғлай деса отасининг дағдағасидан чўчирди. Сўнг... поездда юришди. (Чирчиққа кўчиб келишган эканлар, ўшанда). Кейин уйларига бегона амакилар тез-тез келадиган бўлиб қолди.

Бир амаки Иринани ойисидан ажратиб машинада бошқа уйга олиб кетди. Ойисини оналик ҳуқуқидан маҳрум қилишиб уни болалар уйига топширишганда Ирина эндигина беш ёшга қадам қўйган эди...

Йиллар бир-бирини қувалаб ўтаверди. Ирина янги ҳаётга анчагача кўниколмай юрди. Болалар уйи ўзи тенги қиз-ўғилларга тўла эди. Аста-секин улар орасида эрмак-овунч топа бошлади. Лекин барибир... ҳар куни кимнингдир ота-онаси келарди. «Машанинг ойиси ўйинчоқ, Таняга дадаси егулик келтирибди» деган гап эшитилиб қоларди. Ира эшик-дераза тирқишидан, ҳовлидаги панжара орасидан кимнидир ахтарарди...

Айниқса, 22 июнь кунлари эсида қоладиган бўлди. Ҳамма уни эркалатади. Совғалар беришади. Ўзига атаб ширин торт тайёрлашади. У эса табриклар остида бўлса ҳам билинтирмай эшикка қарайди. Гўё дадаси ёки ойиси кириб келаётгандай бўларди.

У 16 ёшга тўлгандан сўнг болалар уйи билан хайрлашди. Суриштириб-ахтариб дадасини топди. У бошқа рўзғор қилиб кетган эди. Ҳар ҳолда уйидан ҳайдаб чиқармади. Ира ишлай бошлади. Дадаси ҳамон ичарди. Иранинг топган-тутган пулини дам сўраб, дам ўғирлаб оларди. Ўгай она эса уни уйга сиғдирмай қўйди. Бўйи етиб қолган қиз кўнгли, кучадан юпанч излайдиган бўлди. Бошқа иложи ҳам йўқ эди. Кимдир уни «яхшисан» дерди, бошқаси «севиб қолди». Вино ичиш, сигарет чекишни одат қилди. Ҳаёт уни тақдирнинг «паст-баланд» бурчакларига олиб кирди. «Шоввоз»лардан бири билан илакишиб «бўйида бўлиб» қолганини сезди. Ота-онаси бўлатуриб, бувиси билан яшайдиган бу «шоввоз» мардлик қилиб, Ирани бувиси ёнига олиб борди. Бирга яшай бошлашди. Сал ўтмай «эр» жиноятга қўл уриб қамалиб кетди, ёлғиз қолган кампир эса вафот этди.

Уйдан кетишга мажбур бўлган Ира «оғир оёқ»ли ҳолда яна отаси уйига «кўчди». 1989 йил январида кўзи ёриди: ўғлига Вадим, деб исм танлади. Бола билан овора бўлиб уйда қолди. Уйда эса муҳит чидаб бўлмас даражага етди. Ота невара учун берилган нафақани ҳам тортиб олиб ичар, ўгай она эса Ирадан ошириб гўдакни ҳам ҳақоратларди. Охири уйдан ҳайдаб солди...

Иранинг хаёли бўлинди: йўргагидаги боласи қимирлаб қолди. Гўдак бир-икки талвасаланиб, камзул қатидан қўлчасини чиқариб олди ва аввал бурнини ишқалади.

— Вадимчик, болагинам, бугун бахти қаро ойижонингни туғилган куни. Мен 20 ёшга тўлдим, кичкинтойим. Табрикламайсанми, ойингни? Қани... Қани!

Шу аснода анча ўтиришди. Ирина ўз онасини эслади. Унинг Ғазалкентда яшашини биларди. «Ҳойнаҳой бугун таваллуд куним, ёнига борсам ҳайдаб чиқармас» хаёлидан ўтказди у...

Она маст ўтирарди. Ўзи ҳаёт ато этиб, сўнг бахтсизлик гирдобига ташлаб кетган қизи ва неварасига ҳатто «кимсан» ҳам демади. Бир-икки марта балохонадор қилиб сўкинди. Сўнг эса «йўқолларинг» — деб қичқирганича эшикни қарсиллатиб ёпиб олди. Иринанинг умиди чил-парчин бўлди. Яна изига қайтишдан ўзга иложи қолмади. У ўз тақдири, гўдаги тақдиридан бўзлаб, Чирчиққа қайтди. Одамлардан холироқ жойга ўтиб йиғлади.

— Нега мен бунчалик бахтсизман, ёлғизман, хорман? — пичирлади унинг лаблари.

Боласига термулди. Яна бир бахти қарони кўтариб юрганлиги хаёлидан ўтди. Ўзини дунёга келтирган ота-онасини қарғади. Боласи ҳам катта бўлса ўзини шундай ҳақоратларга кўмишини тасаввур қилди. «Бахтли бўлишингга кўзим етмайди, болам. Болалар уйига топширсаммикин? Йўқ бўлмайди. Бу йўлдан ўзим ўтиб кўрдим. Мана оқибати. Бирортасига болаликка берсаммикин? Ким ҳам оларди? Ташлаб кетсамчи? Йўқ, ташландиқ бахтли бўла олмайди. Катта бўлгач, эса барибир ҳаммасини билиб олади. У ҳам мени... онасини айблайди. Лаънатлаб ўтади. Нима қилсам экан?!».

Хаёл оғушида отаси хонадони эшигига келиб қолибди. Ўгай она уларга кўзи тушибоқ: «Ҳа дайдилар, келдиларингми? Қани жўнаб қолларинг» деб ҳайдаб солди. Ота эса мум тишлагандай томошабин. Ирина «неваpaларига кўзлари тушса раҳм қилишар» деган хаёлда «эри бўлмиш»нинг ота-онасиникига йўл олди.

— Ўғлимни жиноятга бошлаган фоҳиша, кимлардан орттирган ҳароминги кўтариб келишга уялмадингми? — деди «қайнона»...

Бола ёз жазирамасидан безовталана бошлади. Ирина... ҳаётдан тўйганини ҳис қилди. Кўз олди қоронғулашди. Боши айланди. Кўнгли беҳузур, қўллари мадорсиз. Аъзойи-бадани титраб қақшарди. У шу топда ўз жигарбандини тош устига ташлаб юборди. 5 ойлик гўдак бор овози билан чирқиради-ю, жимиб қолди. Ипак каби малларанг соч қоплаган бошидан тирқираб қон отиларди. Зум ўтмай юзи ва уст-бошлари қоп-қора қонга беланди.

Она яна чидаб туролмай боласи устига ўзини отди. Қатланган дастрўмолини фарзандининг жароҳатига босди. Ўраб-чирмаб кўтариб бағрига олди. Оҳ уриб йиғлади, гирён бўлиб йиғлади, вайрон бўлиб йиғлади. Телбанамо ҳаракатлари билан боласини овутмоқчи бўлар, қонга беланган бошини кўксига босарди. Вадим ҳушини йўқотганди. У гўё онаси тафтидан ором топгандек жим эди. Унинг юзларидаги қон қотиб совий бошлади. Вадимнинг кўзлари худди ухлагандек хиёл очиқ қолди. Танаси эса тобора музлаб борарди. Жажжигина қонли гавдани кўтарган онани титроқ босди, эс-ҳушини йўқотди. Хаёллари чуваланди. Беихтиёр йўлга тушди. Йўл эса бу жонсарак аёлни шаҳар қабристонига бошлади. У бу йўлни Вадимнинг бувисини кўмиш учун келганда бир марта босиб ўтганди. Ирина тўғри ўша қабр ёнига келди.

— Бувижон, мана ҳеч қаерга сиғмаган набирангизни олиб келдим. Қабул қилмайсизми?, — дея фарёд қилди.

Шу пайт бола қимирлаб қолди. Ирина чўчиб кетди. Унинг қалбида оламча меҳр уйғонди. Суюниб боласини бағрига босди. Аммо, бу меҳр зум ўтмай беқиёс даҳшатли ғазабга айланди. Уни қабр ёнидаги ёғоч ўриндиққа чалқанча ётқизиб қўйди. Боласи устига энгашиб, қўлларини унинг иссиқ югура бошлаган бўйнига тиқди. Панжалар боланинг юмшоқ бўйнини исканжага олишга шайланарди. Вадим эса кўзини очиб гўё онасига жилмайиб «мам...м» дегандай овоз чиқарди. Бўйнидаги панжалар мажолсиз қолди. Бола бошидаги жароҳат азобидан тинимсиз инграй бошлади. Иринанинг яна жазаваси тутди. Вадимнинг устига ўралган камзулни ечиб улоқтирди. Устбошларини йиртиб ташлади. Оппоққина ички кўйлакда қолган мурғак тана қуёш нурида беҳушов, жон талвасасида типирчиларди. Ирина уни кескин ағдариб юз тубан ётқизди. Типирчилаётган думбоқ оёқларини тиззаси билан босдида, ерда ётган бир бўлак чилвирни боласининг бўйнига ўраб важоҳат билан тортди. Бола хириллаб-хириллаб жон таслим қилди.

Гўё беш ойлик гўдак онасининг туғилган кунида «қурбонлик» қилингандек эди...

Қотил онанинг ҳатти-ҳаракатлари устидан жиноий иш қўзғатилди, тергов, суд бўлиб ўтди. Жаллод она устидан адолатли суд ҳукми чиқарилди. Лекин на тергов, на суд ва қонун белгилаб бермаган бошқа бир ҳукм ҳам бор. Буниси адолатпарвар муштарийларимиз ҳукмидир.

Мен судя эмасман. Лекин қонунларда кўрсатилмаган ҳукмлар мавжудлигини биламан. Бу — Иринанинг ота-онасига ўхшаганлар енгил-елпи турмуш қуриб, бола дунёга келгач, жамики жавобгарликдан ўзларини соқит қилишга уринишиб, болалари ва ҳатто набиралари устидан чиқарилган пасткашлик ҳукми эмасми? Бу хоҳ болалар уйи, хоҳ аҳлоқ тузатиш муассасалари ёки бошқа жойда бўлмасин, катта ҳаёт қаърига қадам қўйган инсонларга эътиборсизлик, тақдирга лоқайдлик билан қараш эмасми? Афсуски буларга жазо йўқ...

Иринани оқламайман. Суднинг бу аёлга нисбатан ҳукми ижро этилди. Унга ва бевақт кетган Вадимга ачинаман. Гўдак устидан ҳукм эса ҳали у дунёга келишдан 20 йил муқаддам ўз бобоси Анатолий, бувиси Мариялар томонидан «имзо»ланганди.

Лоқайд жамоатчилик ва тошбағир одамлар эса бу ҳукм ижросига «фатво» беришмаганмиди? Болалар тақдири писта пўчоғидек бўлиб қолаётганлиги ана шу адолатсиз «ҳукм»лар натижаси эмасми? Ирина ва Вадимларга тақдирдошлар озми? Ташлаб кетилган болаларни келажакда яна қандай қисматлар кутаётир? Боши ёрилган ёки бўйнига сиртмоқ солинган, қалби-ю, тақдири синдирилган гўдаклар учун айбдорни қаердан ахтарайлик?

БУ САВОЛЛАРГА жавоб қайда? Келинг азиз муштарийлар! Қонунларда ёзилмаган бу адолатсизлик устидан биргаликда ҳукм чиқарайлик.

Файзулла ҚИЛИЧЕВ,
Ўзбекистон ССР прокурори ёрдамчиси, адлия катта маслаҳатчиси.

ТВ

11 МАЙ — ЖУМА

● ЎзТВ I

11.30 Ўзбек мактабларида рус адабиёти. А. П. Чехов ҳикоялари. 12.00 «Замин нуқтаси». Телефильм. 12.30 Зоология. Приматлар туркуми. 13.00 «Футболдан оғиз очманг». Бадиий фильм.

* * *

17.30 Кўрсатувлар тартиби. 17.35 Янгиликлар. 17.40 Ўқитувчи экрани. Илғор ўқитувчилар иш тажрибасидан. 18.10 «Довюрак чигиртка». Мультфильм. 18.20 Қишлоқ хўжалигида ҳисоблаш техникасининг иқтисодий самараси. 18.50 «Тилга эътибор». 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.45 КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига Ҳаракат дастури лойиҳаси муҳокамада. 20.30 Москва. «Вақт». 21.00 «Насиба Абдуллаева куйлайди». 21.55 Реклама. «Феруза»га марҳамат. 22.00 «Ахборот». 22.20 «Одобнома». 22.35 «Кино... кино... кино...» 23.50 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

Тижорат кўрсатувлари

18.00 «Осиё гўзали» конкурси (рус тилида). 18.40 «Ўзбекистон» телевизион киножурнали. 19.00 Реклама. «Феруза»га марҳамат. 19.05 «Тошкент» студияси кўрсатади. Меҳр-шафқат ҳақида мулоқот.

● МТ I

6.00 «120 минут». 8.05 «Солдат эртаги». Мультфильм. 8.20 «Россия» рақс ансамблининг концерти. 9.00 «... 16 ёшгача ва ундан катталар». 9.45 «Инсон ва қонун». Ҳуқуқий видеоканал. 11.00 Болалар соати (инглиз тили дарси билан). 12.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати.

* * *

15.15 «Қўрқув ва таъналарсиз». Бадиий фильм («Мосфильм»). 16.00 «Мусиқий хазина». С. Рахманинов. Фортепьяно ва оркестр учун до минор 2-концерти. 17.15 «Ислоҳот» жамғармаси. СССР Президентлик кенгашининг аъзоси, академик С. С. Шаталин иштирок этади. 18.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати. 18.30 «Ўтган ишга...». Катталар учун мультфильм премьераси. 18.40 «Кембридж битирувчиси». Хроникал-ҳужжатли-публицистик телефильм премьераси. 1 ва 2-сериялар («Союзтелефильм», «Уолберн продакшн», Буюк Британия телевидениесининг 4-канали). 20.30 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати. 21.00 Коллаж (реклама, ахборот, эълонлар). 21.05 «Бу бўлган... бўлганди...». 21.30 «Нигоҳ». 23.00 «ТСН». Янгиликлар телевизион хизмати.

● МТ II

8.00 Эрталабки гимнастика.

Ўқув программаси

8.10 «Ҳамма нарсани билишни истайман!». Киножурнал. 8.35, 9.35 Тарих. 7-синф. Москва — рус давлатининг пойтахти. 9.05 Инглиз тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун. 10.05 Инглиз тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун. 10.35, 11.35 География. 6-синф. Географик кашфиётлар тарихидан. 11.05 Илмий-оммабоп фильмлар: «Асрлар оша саёҳат», «Худди она Волгадагидек...».

12.05 «Киноабонемент». «Кундузги юлдузлар». Бадиий фильм.

* * *

16.30 «Дилкаш учрашув лаҳзалари». Фрунзе шаҳридан кўрсатилади. 16.55 «Робинзон Кузя». Мультфильм. 17.10 «Социалистчасига тақсимлаймиз». Ригадан кўрсатилади. 18.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати (сурдо таржимаси билан). 18.30 «Майдон». Спорт программаси. 19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Кучукча». Мультфильм. 19.45 Тинчлик велопойгаси. ГДРдан кўрсатилади. 20.05 Спорт ҳамма учун. 20.20 «Қумликлардаги дарахтлар». Телевизион ҳужжатли фильм (Вильнюс). 21.00 Футбол. СССР чемпионати. «Спартак» — «Динамо» (Минск). 22.50 Н. В. Гоголнинг экранлаштирилган асарлари. «Петербурглик инкогнито». Бадиий фильм («Мосфильм»).

«ЁШ МУХБИРЛАР» ДОРИЛФУНУНИ ТИНГЛОВЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

«Ёш ленинчи» рўзномаси қошидаги «Ёш мухбирлар» дорилфунунининг навбатдаги машғулоти шу йил 11 май куни соат 17 да редакция биносида ўтказилади.

Муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

Ёш ленинчи
«Молодой ленинец» орган ЦК ЛКСМ Узбекистана
Издается на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32-УЙ.
ТЕЛЕФОНЛАР: ҚАБУЛХОНА — 32-56-58
ХАТЛАР БЎЛИМИ — 32-54-65.
513500 НУСХАДА ЧОП ЭТИЛАДИ.
ИНДЕКС: 64607.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Р — 03211. Д. — 23462.